

F B A

**AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO**

I N F O R M A C I J A

**O BANKARSKOM SISTEMU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
30. 06. 2006.**

Sarajevo, august/kolovoz 2006.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, sačinila je Informaciju o bankarskom sistemu Federacije BiH (stanje 30. juna 2006. godine) na osnovu izvještaja banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaćeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site kontrole) i analizama u Agenciji (off site finansijske analize).

I.	U V O D	1
II.	POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH	2
	1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA	
	1.1. Status, broj i poslovna mreža	2
	1.2. Struktura vlasništva	2
	1.3. Kadrovi	5
	2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	
	2.1. Bilans stanja	7
	2.1.1. Obaveze	11
	2.1.2. Kapital – snaga i adekvatnost	14
	2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive	17
	2.2. Profitabilnost	22
	2.3. Likvidnost	25
	2.4. Devizni rizik	30
III.	Z A K L J U Č A K	32
	P R I L O Z I	

I. UVOD

Bankarski sektor u Federaciji BiH i u prvoj polovini 2006. godine nastavio je sa pozitivnim trendovima rasta, razvoja, stabilizacije i jačanja iz prethodnog perioda. Takođe, banke su nastavile sa širenjem mreže svojih organizacionih dijelova, čiji je broj sa 30.06.2006. godine iznosio 490, što je povećanje od 10 novih organizacionih dijelova u 2006. godini (sedam u Federaciji, dva u Republici Srpskoj i jedan u Brčko Distriktu). Bilansna suma je prvi put prešla iznos od 10 milijardi KM, odnosno sa 30. 06. 2006. godine iznosila je 10,13 milijardi KM što je za 755 miliona KM ili 8% više nego na kraju 2005. godine, a 77% ovog rasta ili 582 miliona KM ostvareno je u četiri najveće banke u sistemu. Posmatrano po bilansnim pozicijama u izvorima, depozitni potencijal je povećan za 502 miliona KM ili 7%, uzeti krediti za 13% ili 155 miliona KM, dok je kapital povećan za 5% ili 55 miliona KM.

Nakon prvog kvartala 2006. godine, kada je u bankama bilo izvjesno «zatišje» i kada se sumiralo i analiziralo poslovanje ostvareno u prethodnoj godini, u drugom kvartalu je zabilježen značajan rast kreditnih plasmana, tako da su isti za šest mjeseci 2006. godine povećani za 602 miliona ili 11%, a novčana sredstva za 151 milion KM ili 4%. Banke su najviše kreditirale stanovništvo i ovi plasmani su u odnosu na kraj 2005. godine ostvarili porast od 332 miliona KM ili 12%, dok su krediti privatnim preduzećima veći za 269 miliona KM ili 11%. Uporedo, kratkoročni krediti veći su za 13%, a dugoročni za 10% što se pozitivno odražava na ročnu usklađenost finansijskih izvora i plasmana.

Struktura bilansnih kategorija u aktivni i pasivi nije se značajnije mijenjala, tako da u izvorima depoziti i dalje imaju najveće učešće od 72,7%. Kao rezultat i potvrda daljeg jačanja povjerenja u bankarski sistem je i kontinuirani rast štednje, koja je dostigla iznos od 2,98 milijardi KM što je više za 315 miliona KM ili 12% nego na kraju 2005. godine.

Pokazatelji uspješnosti poslovanja banaka u prvoj polovini 2006. godine su zadovoljavajući, ali zabrinjava porast iznosa gubitka i broja banaka koje ostvaruju negativan finansijski rezultat. Na nivou sistema ostvarna dobit u iznosu od 44,8 miliona KM, što je povećanje od 32% u odnosu na isti period prethodne godine. Dobit u iznosu od 53,2 miliona KM ostvarilo je 15 banaka, dok je devet banaka ostvarilo gubitak u ukupnom iznosu od 8,5 miliona KM.

Dva najvažnija indikatora profitabilnosti : ROAA (prinos na prosječnu aktivu) i ROAE (prinos na prosječni dionički kapital) su bolji u odnosu na isti period prethodne godine. Na kraju prve polovine 2006. godine (izraženo na godišnjem nivou) ROAA je iznosio 0,92%, ROAE 11,02%.

Na nivou sistema je ostvaren ukupan prihod u iznosu od 321,3 miliona KM, što je za 41,4 miliona ili 15% više nego u istom periodu prethodne godine. U strukturi ukupnog prihoda raste učešće neto kamatnog prihoda na koji se odnosi 57,2% ukupnog prihoda, dok učešće operativnih prihoda iznosi 42,8%. Kamatni prihodi imali su porast od 22% u odnosu na isti period prošle godine, dok su istovremeno kamatni rashodi rasli znatno brže i to za 32%, pa je neto kamatni prihod imao nešto nižu stopu rasta (16,2%). Operativni prihodi su porasli za 13%, a na strani rashoda nekamatni rashodi su povećani za 12,4% i čine 71,4% ukupnih rashoda.

U pogledu tržišnih udjela i njihove preraspodjele, nastavljeno je povećanje udjela najvećih banaka u sistemu, tako da četiri banke s aktivom većom od jedne milijarde KM «drže» 69,8% ukupne bankarske aktive. S druge strane, tržišni udjel osam banaka koje imaju aktivu manju od 100 miliona KM iznosi svega 4%.

Stopa kapitaliziranosti i adekvatnosti kapitala banaka ostaje i dalje jedan od ključnih segmenata poslovanja sistema, posebno zbog činjenice da najveće banke u sistemu imaju stope adekvatnosti kapitala veće od zakonom propisane minimalne (12%) za neznatnih 1,1% do 2,6%. Očigledno je da je dalje kapitalno jačanje banaka prioritet u narednom periodu, posebno kod najvećih banaka, a što je i nužno kako bi banke mogle dalje razvijati svoje poslovanje, u skladu s usvojenim strateškim planovima i s kapitalom koji je adekvatan visini postojeće i potencijalne izloženosti riziku svake pojedine banke, osiguravajući pri tom zdravo, solidno i uspješno poslovanje.

II. POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 30. 06. 2006. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imale su 24 banke. Broj banaka je isti u odnosu na 31. 12. 2005. godine.

Privremenu upravu na dan 30. 06. 2006. godine imalo je šest banaka (UNA banka d.d Bihać, Hercegovačka banka d.d. Mostar, Ljubljanska banka d.d. Sarajevo, Poštanska banka BiH d.d. Sarajevo i Privredna banka d.d. Sarajevo i Investicijska banka Federacije BiH Sarajevo).

U prvoj polovini 2006. godine banke su nastavile sa širenjem mreže svojih organizacionih dijelova. Banke iz Federacije BiH otvorile su 10 novih organizacionih dijelova i to sedam u Federaciji BiH, dva u Republici Srpskoj i jedan u Brčko Distriktu. U odnosu na 31. 12. 2005. godine kada su banke imale 480 organizacionih dijelova, to predstavlja porast od 2%.

Sa 30. 06. 2006. godine 11 banaka iz Federacije BiH imale su 30 organizacionih dijelova u Republici Srpskoj i 12 u Brčko Distriktu. Broj organizacionih dijelova banaka iz Republike Srpske u Federaciji BiH u odnosu na stanje 31. 12. 2005. godine se smanjio sa 18 na 16 kada je jedna banka iz Republike Srpske zatvorila svoja dva organizaciona dijela u Federaciji BiH.

Dozvolu za obavljanje međubankarskih transakcija u unutrašnjem platnom prometu 30. 06. 2006. godine imale su sve banke, a osigurane depozite imalo je 16 banaka.

1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva nad bankama¹ sa 30. 06. 2006. godine ocjenjena na osnovu raspoloživih informacija i uvida u samim bankama² je sljedeća:

¹ Kriterij podjele banaka po vrsti vlasništva je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.

² Na osnovu dobijenih dokumenata, kao i registracija kod nadležnih institucija svih promjena u kapitalu i dioničarima banaka, došlo se do strukture vlasništva na kapitalu banaka u FBiH sa 30.06.2006.godine.

- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 18 banaka (75%)
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu³ 6 banaka (25%)

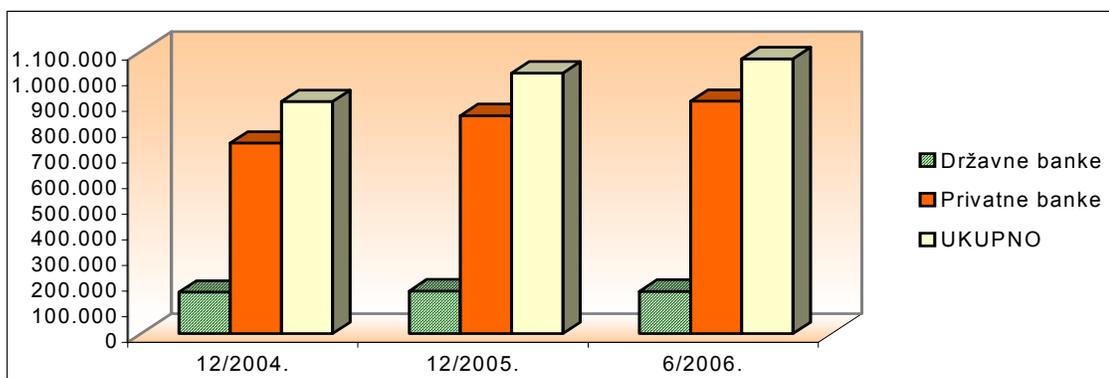
Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta finansijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala⁴.

Tabela 1 : *Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu*

-u 000 KM-

BANKE	31.12.2004.		31.12.2005. ⁵		30.06.2006.		INDEKS	
							3/2	4/3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državne banke	161.915	18%	166.494	16%	165.460	15%	103	99
Privatne banke	743.495	82%	850.223	84%	906.740	85%	114	107
UKUPNO	905.410	100%	1.016.717	100%	1.072.200	100%	112	105

Grafikon 1: *Pregled strukture vlasništva (ukupan kapital)*

Analizom učešća državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala banaka u Federaciji BiH.

Tabela 2 : *Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala*

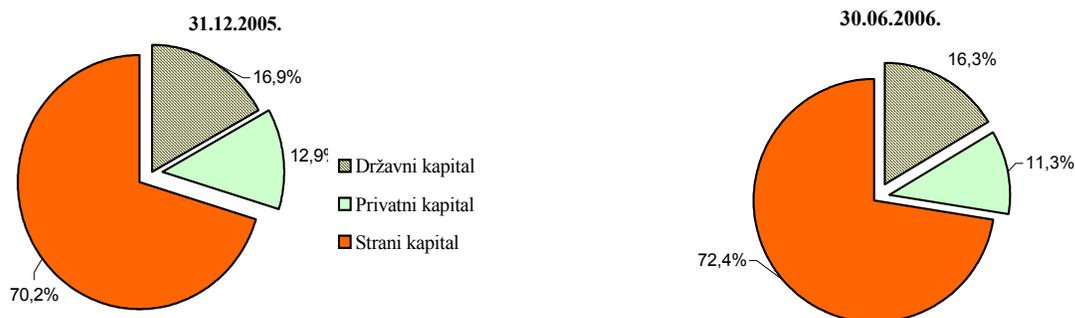
- u 000 KM-

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2004.		31.12.2005.		30.06.2006.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	5/3	7/5
1	3	4	5	6	7	8	9	10
Državni kapital	135.350	17,8	135.344	16,9	135.319	16,3	100	100
Privatni kapital (rezidenti)	132.785	17,4	103.026	12,9	93.375	11,3	78	91
Strani kapital (nerezidenti)	493.227	64,8	561.117	70,2	600.351	72,4	114	107
UKUPNO	761.362	100,0	799.487	100,0	829.045	100,0	105	104

³ Državno vlasništvo se odnosi na domaći, državni kapital BiH.

⁴ Iz bilansa stanja po shemi FBA: dionički kapital, emisioni ažio, neraspoređena dobit i rezerve, i ostali kapital (finansijski rezultat tekućeg perioda).

⁵ Svi podaci u Informaciji koji se odnose na 31.12.2005. godine su iz revidiranih finansijskih izvještaja banaka (revizija obavljena od strane vanjskog revizora).

Grafikon 2: Struktura vlasništva (dionički kapital)

Analiza vlasničke strukture banaka s aspekta dioničkog kapitala najizrazitije pokazuje promjene i trendove u bankarskom sistemu FBiH, i to u segmentu promjene strukture vlasništva.

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu banaka sa 30. 06. 2006. godine iznosi 16,3 % i manji je za 0,6 procentnih poena u odnosu na 31. 12. 2005. godine. Udio preostalog državnog kapitala u privatnim bankama je ispod 1%, odnosno iznosi 1,2 miliona KM.

U odnosu na 31. 12. 2005. godine učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom kapitalu bankarskog sektora smanjeno je sa 12,9% na 11,3%, a učešće stranog kapitala je povećano sa 70,2% na 72,4%. Rast učešća stranog kapitala od 2,2 procentna poena je iz sljedećih razloga: izvršenih dokapitalizacija u iznosu od 30 miliona KM kod dvije banke (u stranom vlasništvu), te prodaje dionica rezidenata (u šest banaka) stranim kupcima (nerezidentima) u ukupnom iznosu od cca 9,6 miliona KM.

Promjene u vlasničkoj strukturi su se odrazile i na učešće, odnosno tržišne udjele i poziciju banaka grupiranih prema kriterijumu većinskog vlasništva na dioničkom kapitalu. Tržišni udjel banaka u većinskom stranom vlasništvu se povećao za 0,1 procentni poen i sa 30. 06. 2006. godine iznosio je 89,1%. Tržišni udjel banaka s većinskim domaćim privatnim kapitalom iznosio je 6,4% što je za 0,1 procentni poen manje nego na kraju 2005. godine, a udio državnih banaka ostao je na istom nivou kao na kraju 2005. godine i iznosio je svega 4,5%.

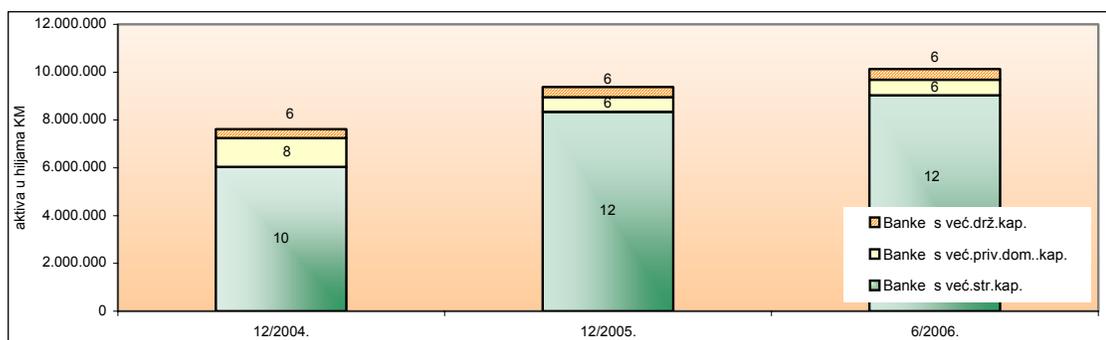
U funkciji što jačeg tržišnog pozicioniranja bili su i integracijski procesi u prethodnim periodima, a koji su rezultirali koncentracijom u bankarskom sektoru kroz okrupnjavanje najvećih banaka, smanjenjem broja banaka, te zaoštavanjem konkurencije. Do promjena će doći u narednom periodu, kao rezultat aktivnosti koje su u toku a odnose se na proces integracije dvije banke.

Tabela 3 : Tržišni udjeli banaka prema vrsti vlasništva⁶

- u %-

BANKE	31.12.2004.			31.12.2005.			30.06.2006.		
	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi
1	2	2	3	7	5	6	10	8	9
Banke s većinskim državnim kapitalom	6	17,9	4,9	6	16,4	4,5	6	15,4	4,5
Banke s većinskim privatnim domaćim kap.	8	16,9	15,8	6	8,0	6,5	6	7,7	6,4
Banke s većinskim stranim kapitalom	10	65,2	79,3	12	75,6	89,0	12	76,9	89,1
UKUPNO	24	100,0	100,0	24	100,0	100,0	24	100,0	100,0

Grafikon 3: Tržišni udjeli prema vrsti vlasništva

1.3. Kadrovi

U bankama FBiH na dan 30. 06. 2006. godine bilo je zaposlenih ukupno 6.258 radnika, od toga u bankama s većinskim državnim kapitalom 8%, a u privatnim bankama 92%.

Tabela 4 : Zaposleni u bankama FBiH

BANKE	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2004.		31.12.2005.		30.06.2006.		3:2	4:3
1	2	3	4	5	6			
Državne banke	490	9%	475	8%	483	8%	97	102
Privatne banke	5.197	91%	5.540	92%	5.775	92%	107	104
UKUPNO	5.687	100%	6.015	100%	6.258	100%	106	104
Broj banaka	24		24		24			

U prvoj polovini 2006. godine broj zaposlenih je povećan za 4% ili 237 radnika.

⁶ Prema većinskom kapitalu (učešće veće od 50%).

Tabela 5 : Kvalifikaciona struktura zaposlenih

STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH			INDEKS	
	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.	3:2	4:3
1	2	3	4	5	6
Visoka stručna sprema	2.016	2.165	2.278	107	105
Viša stručna sprema	596	642	682	108	106
Srednja stručna sprema	2.962	3.102	3.195	105	103
Ostali	113	106	103	94	97
U K U P N O	5.687	6.015	6.258	106	104

Već duži period u bankama je prisutan trend poboljšanja kvalifikacione strukture i povećanje broja zaposlenih sa visokom i višom stručnom spremom, što je uticalo na izmjenu strukture prema stepenu stručne spreme, tako da je sa 30. 06. 2006. godine učešće zaposlenih sa srednjom stručnom spremom iznosilo 51,1%, što je manje za 0,5 procentnih poena u odnosu na kraj 2005. godine.

Jedan od pokazatelja koji utiče na ocjenu performansi pojedinačne banke i bankarskog sistema je efikasnost zaposlenih, iskazan kao omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja i banke i ukupnog sistema.

Tabela 6 : Aktiva po zaposlenom

BANKE	31.12.2004.			31.12.2005.			30.06.2006.		
	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.
Državne	490	373.064	766	475	422.680	890	483	451.353	934
Privatne	5.197	7.240.166	1.393	5.540	8.956.027	1.617	5.775	9.682.315	1.677
UKUPNO	5.687	7.613.230	1.339	6.015	9.378.707	1.559	6.258	10.133.668	1.619

Na kraju prve polovine 2006. godine na nivou bankarskog sistema na svakog zaposlenog je dolazilo 1,62 miliona KM aktive. Ovaj pokazatelj znatno je bolji kod sektora privatnih banaka, što je i očekivano s obzirom na stagniranje ili smanjenje obima poslovanja državnih banaka i u vezi s tim prevelikog broja zaposlenih.

Tabela 7 : Aktiva po zaposlenom po grupama

Aktiva (000 KM)	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.
	Broj banaka	Broj banaka	Broj banaka
Do 500	7	5	5
500 do 1.000	5	7	7
1.000 do 1.500	4	3	4
1.500 do 2.000	7	3	2
Preko 2.000	1	6	6
UKUPNO	24	24	24

Analički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 173 hiljade KM do 3,2 miliona KM aktive po zaposlenom. Osam banaka imaju ovaj pokazatelj bolji od istog za bankarski sektor, a kod četiri najveće banke u sistemu prelazi iznos od 2 miliona KM. Na kraju, može se reći da su banke učinile značajne pomake na poboljšanju kvaliteta i unapređenju uvjeta u kojima servisiraju svoje komitente, pravna i fizička lica, kao i uvjeta pod kojima plasiraju sredstva klijentima.

2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvještaja obavlja se korištenjem izvještaja propisanih od strane FBA i izvještaja drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

1. informacije o bilansu stanja za sve banke koji se dostavlja mjesečno, sa dodatnim prilogima tromjesečno, koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i vanbilansnim stavkama, te osnovne statističke podatke,
2. informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženosti deviznom riziku, a na osnovi propisanih izvještaja od strane FBA (tromjesečno),
3. informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilans uspjeha po shemi FBA) i izvještaji o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvještaja, bazu podataka čine i informacije dobijene na osnovu dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i analize poslovanja banaka u Federaciji, zatim izvještaji o reviziji finansijskih izvještaja banaka urađeni od strane neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankarskog sistema u cjelini.

U skladu sa odredbama Zakona o početnom bilansu stanja banaka, banke sa većinskim državnim kapitalom obavezne su izvještavati FBA na bazi "punog" bilansa stanja raščlanjenog na: pasivni, neutralni i aktivni podbilans. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se analiza bankarskog sistema temeljiti na pokazateljima iz aktivnog podbilansa banaka sa većinskim državnim kapitalom⁷.

2.1. Bilans stanja

Ukupna bilansna suma banaka u Federaciji BiH, prema dostavljenim bilansima stanja na dan 30. 06. 2006. godine, iznosila je 10,13 milijardi KM, što je za 8% ili 755 miliona KM više u odnosu na stanje 31. 12. 2005. godine. U uporednom periodu prethodne godine ostvarena je ista stopa rasta od 8% ili 639 miliona KM.

⁷ Neke od državnih banaka u "punom bilansu" iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država. Na dan 30. 06. 2006. godine te stavke su ukupno iznosile 659 miliona KM.

Tabela 8 : Bilans stanja

O P I S	IZNOS (u 000 KM)			INDEKS	
	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
A K T I V A (IMOVINA):					
Novčana sredstva	2.859.489	3.533.700	3.684.957	124	104
Vrijednosni papiri	19.430	20.010	21.122	103	106
Plasmani drugim bankama	81.624	68.811	92.997	84	135
Kreditni- neto	4.184.579	5.284.922	5.864.436	126	111
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	299.189	306.637	309.940	103	101
Ostala aktiva	168.919	164.628	160.216	98	97
UKUPNA AKTIVA	7.613.230	9.378.708	10.133.668	123	108
P A S I V A :					
OBAVEZE					
Depoziti	5.602.238	6.864.048	7.366.084	123	107
Uzete pozajmice od drugih banaka	3.329	2.912	2.908	87	100
Obaveze po uzetim kreditima	850.833	1.152.910	1.308.087	136	113
Ostale obaveze	251.420	342.121	384.389	136	112
KAPITAL					
Kapital	905.410	1.016.717	1.072.200	112	105
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	7.613.230	9.378.708	10.133.668	123	108

Tabela 9 : Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi

BANKE	INDEKS							
	31.12.2004.		31.12.2005.		30.06.2006.		3/2	4/3
1	2	3	4	5	6	5	6	
Državne banke	373.064	5%	422.680	5%	451.353	4%	113	107
Privatne banke	7.240.657	95%	8.956.028	95%	9.682.315	96%	124	108
UKUPNO	7.613.721	100%	9.378.708	100%	10.133.668	100%	123	108

Državne banke povećale su aktivu u prvoj polovini 2006.godine za 7% ili 28 miliona KM, dok su privatne banke ostvarile rast od 8% ili 727 miliona KM.

Analitički podaci po bankama pokazuju da je u posmatranom periodu kod osam banaka (četiri u privremenoj upravi) aktiva smanjena. U šest banaka bilansna suma je neznatno povećana, dok je kod devet banaka ostvarena stopa rasta između 8% i 18%, a samo dvije banke, koje po visini aktive pripadaju manjim bankama, ostvarile su rast od 20%, odnosno 21,2%.

Na četiri najveće banke odnosi se 77% ili 582 miliona KM ukupnog rasta bilansne sume bankarskog sektora.

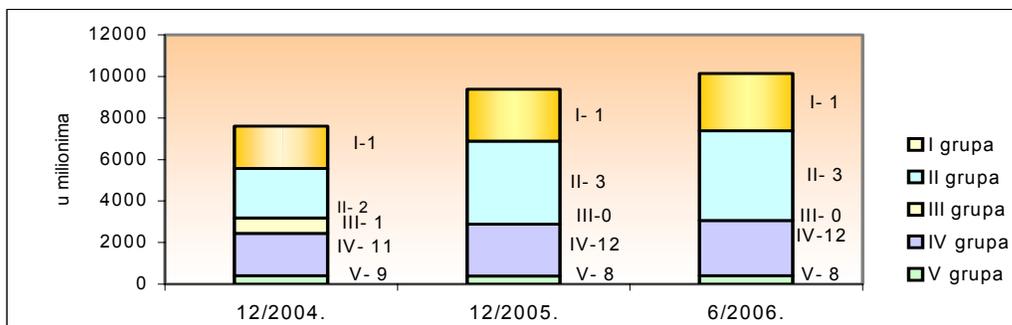
Ako se bankarski sistem analizira s aspekta veličine aktive i određenih grupa u okviru toga, može se zaključiti da su manje promjene u učešću pojedinih grupa najviše rezultat rasta aktive najveće banke u sistemu, čije je učešće povećano za 0,6 procentnih poena (sa 26,6% na 27,2%), uz istovremeno smanjenje učešća IV grupe za 0,5 i V grupe za 0,1 procentni poen. Najveće učešće od 42,6% banaka iz II grupe (tri banke) ostalo je nepromijenjeno, kao i broj banaka u grupama.

U sljedećoj tabeli daje se pregled iznosa i učešća pojedinih grupa banaka⁸ u ukupnoj aktivni kroz periode (iznosi su u milionima KM):

Tabela 10: Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode

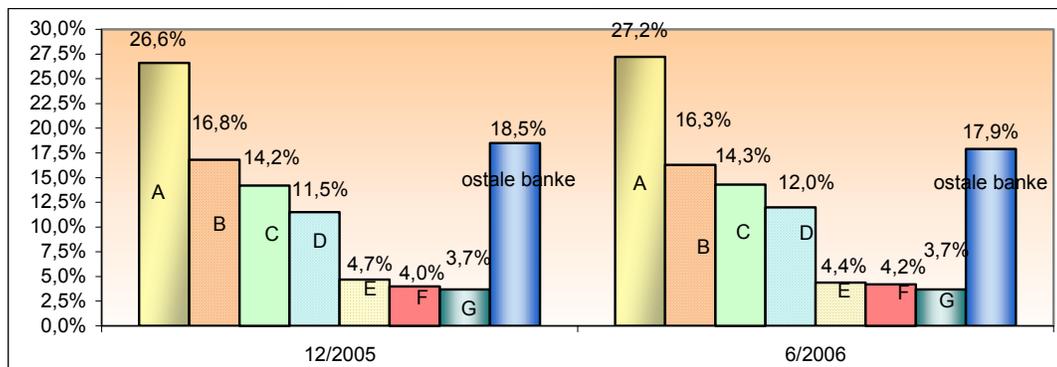
IZNOS AKTIVE	31.12.2004.			31.12.2005.			30.06.2006.		
	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka
I- Preko 2.000	2.043	26,9	1	2.495	26,6	1	2.755	27,2	1
II- 1000 do 2000	2.382	31,3	2	3.996	42,6	3	4.318	42,6	3
III- 500 do 1000	741	9,7	1	0	0,0	0	0	0,0	0
IV- 100 do 500	2.036	26,7	11	2.504	26,7	12	2.658	26,2	12
V- Ispod 100	411	5,4	9	384	4,1	8	403	4,0	8
UKUPNO	7.613	100,0	24	9.379	100,0	24	10.134	100,0	24

Grafikon 4 : Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivni kroz periode

U sljedećem grafikonu data je struktura i trend učešća sedam najvećih banaka⁹ u bankarskom sistemu u Federaciji BiH :

Grafikon 5 : Učešće sedam najvećih banaka u ukupnoj aktivni

Rast bilansne sume u izvorima rezultat je rasta depozitnog potencijala (za 7% ili 502 miliona KM), uzetih kredita (za 13% ili 155 miliona KM) i kapitala (za 5% ili 55 miliona KM).

U aktivni banaka krediti¹⁰ su povećani za 11% ili 602 miliona KM, a novčana sredstva za 4% ili 151 milion KM.

⁸ Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktive.

⁹ Banke su označene slovnim oznakama A do F.

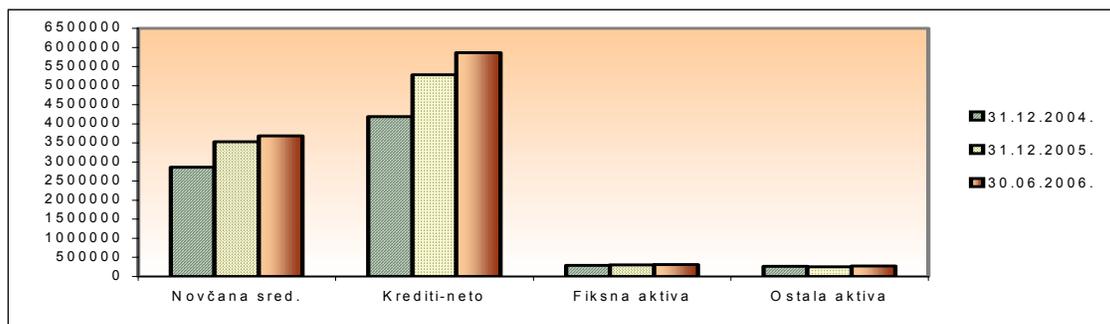
U sljedećoj tabeli i grafikonima data je struktura najznačajnijih pozicija bilansa banaka.

Tabela 11 : Struktura bilansa banaka

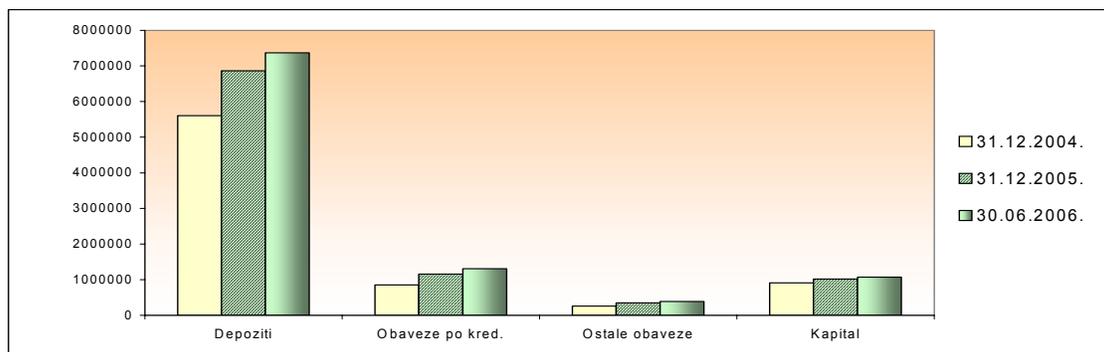
- u % -

O P I S	UČEŠĆE		
	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.
A K T I V A (I M O V I N A) :			
Novčana sredstva	37,6	37,7	36,4
Vrijednosni papiri	0,2	0,2	0,2
Plasmani drugim bankama	1,1	0,7	0,9
Kreditni- neto	55,0	56,3	57,9
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	3,9	3,3	3,0
Ostala aktiva	2,2	1,8	1,6
UKUPNO AKTIVA	100,0	100,0	100,0
P A S I V A :			
O B A V E Z E			
Depoziti	73,6	73,2	72,7
Uzete pozajmice od drugih banaka	0,1	0,0	0,0
Obaveze po uzetim kreditima	11,2	12,3	12,9
Ostale obaveze	3,2	3,7	3,8
K A P I T A L			
Kapital	11,9	10,8	10,6
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	100,0	100,0	100,0

Grafikon 6 : Struktura aktive bilansa banaka

Grafikon 7 : Struktura pasive bilansa banaka

¹⁰ Bruto-kreditni (podatak iz bilansa stanja) : kratkoročni, dugoročni , dospjela potraživanja, plaćene-pozvane garancije i potraživanja po poslovnima lizinga.

U promjenama strukture pasive bilansa banaka s aspekta učešća najznačajnijih bilansnih kategorija u izvorima, nastavljen je trend iz prethodnih perioda. Učešće depozita se i dalje lagano smanjuje, ali je sa stopom od 72,7% ostalo dominantno. U prvoj polovini 2006. godine značajan rast od 13% imale su obaveze po uzetim kreditima što se odrazilo na povećanje njihovog učešća sa 12,3% na 12,9%.

Do manjih promjena je došlo i u strukturi aktive. Iako je i u prvoj polovini 2006.godine nastavljen trend umjerenog rasta depozita, što je rezultiralo i povećanjem novčanih sredstava, učešće novčanih sredstava smanjeno je za 1,3 procentna poena zbog daljeg rasta novih plasmana što se odrazilo na povećanje učešća kredita za 1,6 procentnih poena.

Tabela 12 : Novčana sredstva banaka

NOVČANA SREDSTVA	31.12.2004.		31.12.2005.		30.06.2006.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gotov novac	215.543	7,5	231.874	6,6	227.595	6,2	108	98
RR kod CB BiH	1.177.935	41,2	1.679.194	47,5	1.775.397	48,2	143	106
Računi kod depoz.inst.u BiH	47.798	1,7	24.241	0,7	1.366	0,0	51	6
Računi kod depoz.inst.u inostr.	1.416.779	49,5	1.596.932	45,2	1.679.365	45,6	113	105
Novč. sred. u procesu naplate	1.434	0,1	1.459	0,0	1.234	0,0	102	85
UKUPNO	2.859.489	100,0	3.533.700	100,0	3.684.957	100,0	139	104

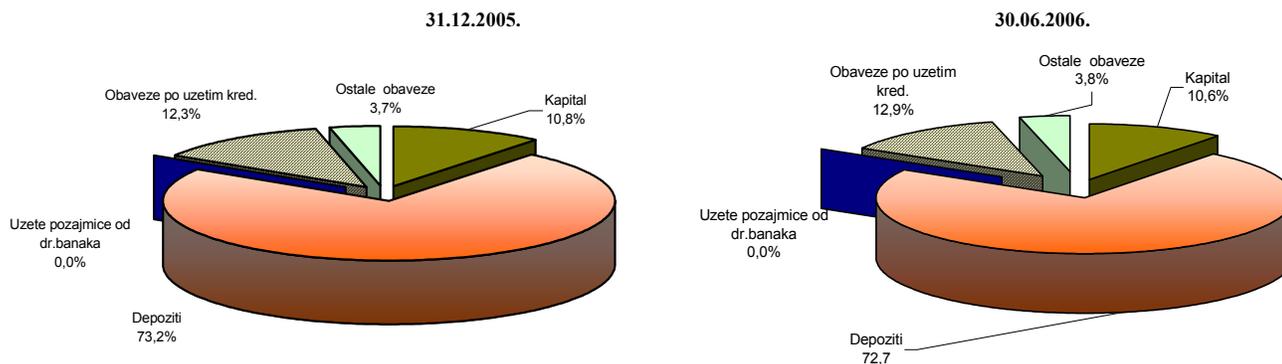
Na kraju prve polovine 2006. godine banke u Federaciji BiH držale su na računima kod depozitnih institucija u inostranstvu 1,7 milijardi KM (najveći dio u EUR) ili 45,6% ukupnih novčanih sredstava, što je za 0,4 procentna poena više nego na kraju 2005.godine, dok su nominalno sredstva veća za 5% ili 82 miliona KM. Na računima rezervi banaka kod Centralne banke BiH nalazilo se 1,8 milijardi KM ili 48,2% ukupnih novčanih sredstava, što je za 0,7 procentna poena više u odnosu na kraj 2005. godine. Banke su držale kao gotov novac u trezoru i blagajnama 6,2% ili 228 miliona KM novčanih sredstava.

S aspekta valutne strukture novčanih sredstava, učešće sredstava u domaćoj i stranoj valuti ostala su gotovo ista kao na kraju 2005.godine (52,1%, odnosno 47,9%).

2. 1. 1. Obaveze

Struktura pasive (obaveze i kapital) u bilansu stanja banaka sa 30. 06. 2006. godine može se sagledati iz sljedećeg grafikona:

Grafikon 8 : Struktura pasive banaka

U strukturi pasive nastavljen je trend promjena iz prethodnih perioda i u prvoj polovini 2006. godine. Učešće depozitnog potencijala kao primarnog izvora finansiranja je smanjeno za 0,5 procentnih poena, ali je sa procentom 72,7% i dalje dominantno. Istovremeno, učešće kreditnih obaveza je povećano sa 12,3% na 12,9%, a kapitala smanjeno sa 10,8% na 10,6%.

Banke su i u 2006. godini nastavile sa zaduživanjem u inostranstvu, tako da je ostvaren rast od 13% ili 155 miliona KM. Šest najvećih kreditora (od ukupno 49) na koja se odnosi 72% ukupnih kreditnih sredstava su: Raiffeisen Zentralbank Osterreich A.G. (RZB), Bank Polska OPIEKI, Kreditanstalt fur Wiederaufbau (KfW), OEWAG Wien, European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) i International Finance Corporation (IFC).

Depoziti su u prvoj polovini 2006. godini povećani za 7% ili 502 miliona KM. Kao i u prethodnim periodima, povećanje se najvećim dijelom odnosi na sektor privatnih banaka.

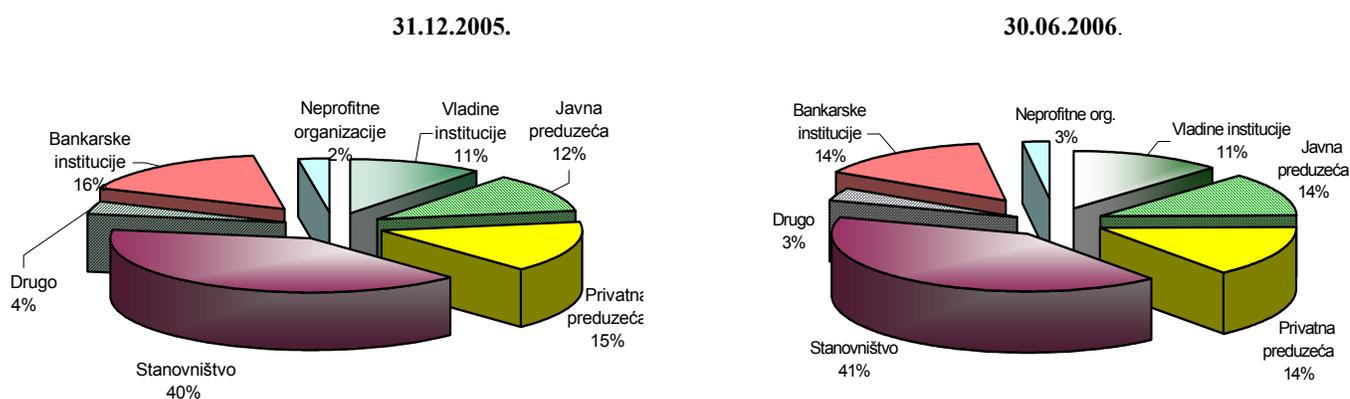
Prema dostavljenim podacima banaka, od ukupnog iznosa depozita sa 30. 06. 2006. godine samo 4,2% se odnosi na depozite prikupljene u organizacionim dijelovima banaka iz Federacije BiH u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu.

Tabela 13 : Sektorska struktura depozita¹¹

- u 000 KM-

SEKTORI	31.12.2004.		31.12.2005.		30.06.2006.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	599.060	10,7	733.881	10,7	834.631	11,3	123	114
Javna preduzeća	783.655	14,0	806.321	11,7	1.005.850	13,7	103	125
Privatna preduzeća i druš.	876.831	15,7	1.066.022	15,5	1.022.195	13,9	122	96
Neprofitne organizacije	180.705	3,2	169.005	2,5	174.831	2,4	94	103
Bankarske institucije	808.112	14,4	1.102.161	16,1	1.042.024	14,1	136	95
Građani	2.173.228	38,8	2.717.081	39,6	3.042.728	41,3	125	112
Ostalo	180.647	3,2	269.577	3,9	243.825	3,3	149	90
UKUPNO	5.602.238	100,0	6.864.048	100,0	7.366.084	100,0	123	107

Grafikon 9 : Sektorska struktura depozita

Analizirajući po sektorima, u prvoj polovini 2006. godine najveću stopu rasta od 25% ili 200 miliona KM imali su depoziti javnih preduzeća. Depoziti vladinih institucija imali su stopu

¹¹ Podaci iz popratnog obrasca BS-D koji banke dostavljaju kvartalno uz bilans stanja po shemi FBA.

rasta od 14% ili 101 milion KM, dok su depoziti stanovništva sa stopom rasta od 12% ostvarili najveći nominalni rast od 326 miliona KM. To je rezultiralo i povećanjem učešća ova tri sektora, s tim da i dalje najveće učešće od 41,3% imaju depoziti stanovništva. Učešće depozita privatnih preduzeća smanjeno je sa 15,5% na 13,9%, dok su depoziti bankarskih institucija smanjeni za 5% ili 60 miliona KM, a njihovo učešće za dva procentna poena.

U prvoj polovini 2006. godine valutna struktura depozita se izmijenila u korist domaće valute, odnosno učešće depozita u KM je povećano sa 41,4% na 42,7% (3.143 miliona KM) dok je učešće depozita u stranoj valuti smanjeno sa 58,6% na 57,3% (4.223 miliona KM), sa dominantnim učešćem EUR-a.

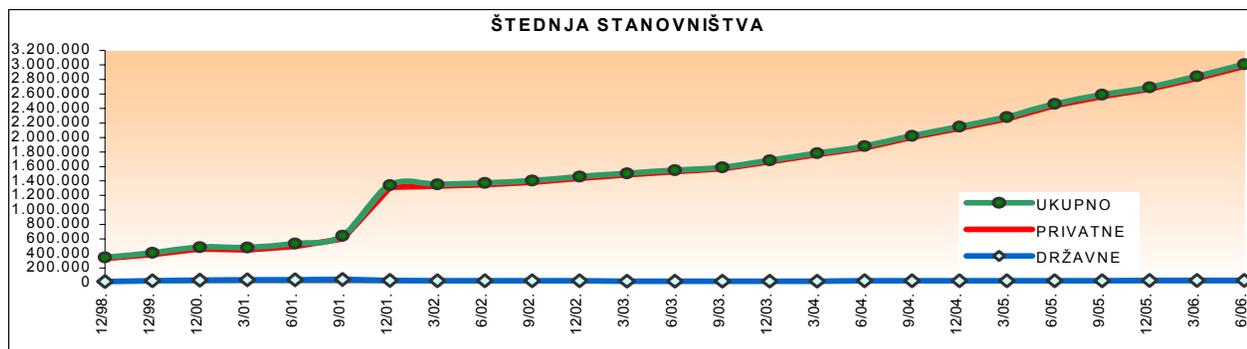
Štedni depoziti, kao najznačajniji segment depozitnog i finansijskog potencijala banaka, nastavili su i u posmatranom periodu 2006. godine s umjerenim i stabilnim rastom i ostvarenom stopom od 12% ili 315 miliona KM. Samo kod tri banke štedni depoziti su neznatno smanjeni, a kod ostalih banaka zabilježen je porast štednih depozita. Od ukupno ostvarenog povećanja 76% ili 239 miliona KM odnosi se na četiri najveće banke u sistemu.

Tabela 14 : Nova štednja stanovništva po periodima

- u 000 KM-

BANKE	I Z N O S (u 000 K M)			INDEX	
	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.	3/2	4/3
1	3	3	4	5	6
Državne	22.342	26.886	29.469	120	110
Privatne	2.105.167	2.638.391	2.950.434	125	112
UKUPNO	2.127.509	2.665.277	2.979.903	125	112

Grafikon 10 : Nova štednja stanovništva po periodima

Kao i u ostalim segmentima, evidentno je postojanje jake koncentracije štednje u većim bankama, jer se 76,5% ukupne štednje nalazi u četiri najveće banke.

Od ukupnog iznosa štednje 29% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 71% u stranoj valuti.

Tabela 15 : Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima

BANKE	I Z N O S (u 000 K M)			INDEX				
	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.	3/2	4/3			
1	3	3	4	5	6			
Kratkoročni štedni depoziti	1.360.285	63,9%	1.567.617	58,8%	1.711.222	57,4%	115	109
Dugoročni štedni depoziti	767.224	36,1%	1.097.660	41,2%	1.268.681	42,6%	143	116
UKUPNO	2.127.509	100,0%	2.665.277	100,0%	2.979.903	100,0%	125	112

Ročna struktura štednih depozita, kao i ukupnih depozita, ima pozitivan trend promjena i to najviše zbog stalnog poboljšanja stanja u bankarskom sektoru i jačanja povjerenja u banke. Posebno treba istaći stabilnost i visok nivo stope rasta dugoročnih štednih depozita, što je dovelo do toga da je njihovo učešće u ukupnim depozitima već prešlo dvije petine.

Za rast štednje u bankama u FBiH uz aktivnosti koje provodi FBA, od značaja je i postojanje sistema osiguranja depozita od januara 2001. godine kada je počela s operativnim radom Agencija za osiguranje depozita. Ukupno 16 banaka iz Federacije BiH primljeno je u program osiguranja depozita i dobilo certifikat, a analitički podaci o visini depozita po bankama pokazuju da je u ovim bankama deponovano 95% ukupnih depozita i 98% ukupne štednje. Preostalih osam banaka ne mogu aplicirati za prijem zbog neispunjavanja kriterijuma koje je propisala Agencija za osiguranje depozita: šest državnih zbog vlasničke strukture, a dvije privatne banke su pod privremenom upravom. Sigurnost depozita je garant i motiv za dalji porast štednje ne samo u ovim već i u ostalim bankama.

2.1.2. Kapital - snaga i adekvatnost

Kapital¹² banaka u FBiH na dan 30. 06. 2006. godine iznosio je 1.256 miliona KM.

Tabela 16 : *Regulatorni kapital*

-u 000 KM-

O P I S	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.	INDEKS	
				3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
DRŽAVNE BANKE					
1.Osnovni kapital prije umanjnja	163.061	166.737	167.916	102	101
2.Odbitne stavke	2.607	4.200	7.048	161	168
a) Osnovni kapital (1-2)	160.454	162.537	160.868	101	99
b) Dopunski kapital	3.639	7.107	6.319	195	89
c) Kapital (a + b)	164.093	169.644	167.187	103	99
PRIVATNE BANKE					
1.Osnovni kapital prije umanjnja	744.519	828.196	917.762	111	111
2.Odbitne stavke	88.598	98.341	102.076	111	104
a) Osnovni kapital (1-2)	655.921	729.855	815.686	111	112
b) Dopunski kapital	217.639	290.758	273.477	134	94
c) Kapital (a + b)	873.560	1.020.613	1.089.163	117	107
UKUPNO					
1.Osnovni kapital prije umanjnja	907.580	994.933	1.085.678	110	109
2.Odbitne stavke	91.205	102.541	109.124	112	106
a) Osnovni kapital (1-2)	816.375	892.392	976.554	109	109
b) Dopunski kapital	221.278	297.865	279.796	135	94
c) Kapital (a + b)	1.037.653	1.190.257	1.256.350	115	106

U prvoj polovini 2006. godine kapital¹³ je povećan za 6% ili 66 miliona KM u odnosu na kraj 2005. godine, što je rezultat povećanja osnovnog kapitala za 84 miliona KM i smanjenja dopunskog kapitala za 18 miliona KM.

Rast osnovnog kapitala je najvećim dijelom iz osnova usmjeravanja dobiti iz 2005. godine u rezerve u iznosu od 43,4 miliona KM, u zadržanu neraspoređenu dobit u iznosu od 17 miliona KM, te po osnovu dokapitalizacije kod dvije banke (29,6 miliona KM).

¹² Regulatorni kapital definiran čl.8. i 9.Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

¹³ Izvor podataka je kvartalni Izvještaj o stanju kapitala banaka (Obrazac 1-Tabela A), propisan Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

Odbitne stavke (koje su umanjile osnovni kapital) su povećane za 6,6 miliona KM i to po osnovu povećanja tekućeg gubitka u iznosu od 8,5 miliona KM (devet banaka), te smanjenja nematerijalne imovine za 1,8 miliona KM.

Smanjenje dopunskog kapitala od 18 miliona KM najvećim dijelom rezultat je preusmjerenja dobiti iz 2005. godine u iznosu od 43,4 miliona KM u osnovni kapital, povećanja općih rezervi za kreditne gubitke u iznosu od 12,3 miliona KM i povećanja tekuće revidirane dobiti kod jedne banke u iznosu od 13,1 milion KM.

Navedene promjene su uticale na strukturu regulatornog kapitala tako da je učešće osnovnog kapitala povećano sa 75% na 78%, a dopunskog smanjeno sa 25% na 22%.

Rast regulatornog kapitala od 6% pozitivno se odrazio na neto kapital koji je u prvoj polovini 2006. godine povećan takođe za 6% ili 66 miliona KM i sa 30. 06. 2006. godine iznosi 1.239 miliona KM (kod privatnih banaka 1.072 miliona KM, a kod državnih 167 miliona KM).

Stopa kapitaliziranosti banaka izražena kao odnos kapitala i aktive na dan 30.06.2006. godine iznosi 12,1% i manja je za 0,2 procentna poena u odnosu na kraj 2005. godine.

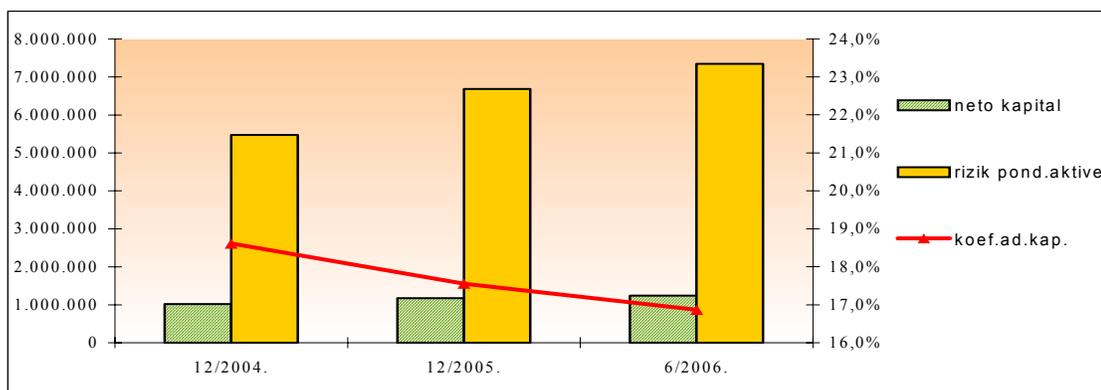
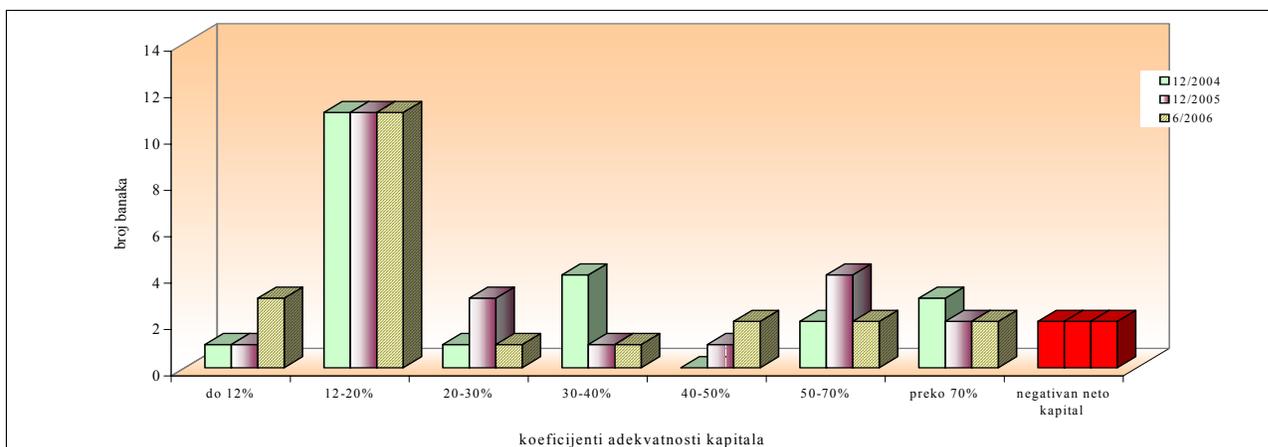
Jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala¹⁴ banaka jeste koeficijent adekvatnosti kapitala, izračunat kao odnos neto kapitala i ponderisane rizične aktive. Ovaj koeficijent je na nivou bankarskog sektora na kraju prve polovine 2006. godine iznosio 16,9% što je za 0,7 procentna poena manje nego na kraju 2005. godine. Razlog ovom padu je rast rizikom ponderisane aktive za 10%, najviše zbog povećanja kreditnih plasmana, dok je neto kapital imao povećanje po stopi manjoj za četiri procentna poena.

FBA je, vršeći nadzor poslovanja i finansijskog stanja banaka u FBiH, u skladu sa zakonskim ovlastima, a u cilju jačanja sigurnosti i banaka pojedinačno i sistema u cjelini, nalagala bankama poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na jačanju kapitalne osnove i obezbjeđenju kapitala adekvatnog visini i profilu postojeće i potencijalne izloženosti svim rizicima koji su imanentni bankarskom poslovanju.

Tabela 17 : *Neto kapital, rizik ponderisane aktive i stopa adekvatnosti kapitala*

O P I S	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.	INDEKS	
				3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
NETO KAPITAL	1.018.626	1.173.022	1.239.114	115	106
RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KRED. EKIVALENATA	5.472.154	6.681.510	7.346.077	122	110
STOPA NETO KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA)	18,6%	17,6%	16,9%	95	96

¹⁴ Zakonom propisana minimalna stopa adekvatnosti kapitala iznosi 12%.

Grafikon 11 : Neto kapital, rizik ponderisane aktive i stopa adekvatnosti kapitala**Grafikon 12 :** Koeficijenti adekvatnosti kapitala banaka

Od ukupno 24 banke u FBiH na dan 30. 06. 2006. godine, 19 banaka imalo je koeficijent adekvatnosti kapitala veći od zakonom propisanog minimuma od 12%, a pet banaka, sve pod privremenom upravom, imale su koeficijent adekvatnosti kapitala manji od 12% (tri banke, a dvije banke su imale negativan koeficijent adekvatnosti).

Evo kako se kreće koeficijent adekvatnosti kapitala kod 19 banaka u odnosu na zakonski minimum od 12%:

- četiri najveće banke imaju stopu od 13,1% do 14,6%,
- sedam banaka ima stopu između 12% i 20%,
- četiri banke imaju stopu između 21% i 50%,
- dvije banke imaju stopu između 51% i 70%,
- dvije banke imaju stopu veću od 70%.

Dalje jačanje kapitalne osnove je prioritetan zadatak najvećeg broja banaka, a u fokusu su velike banke u sistemu, što je nužno za jačanje stabilnosti i sigurnosti samih banaka i cjelokupnog bankarskog sistema. Prateći ekspanziju banaka, FBA nalaže bankama da jačaju kapitalnu osnovu i da vrše dokapitalizaciju, a poštivanje naloženih mjera se dalje nadzire. Sve je to rezultiralo poboljšanjem stanja u ovom segmentu i garant je sigurnosti i stabilnosti banaka i ukupnog sistema.

2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvaliteta njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava stavki bilansa i vanbilansnih stavki.

Bruto aktiva¹⁵ bilansa banaka u FBiH na dan 30. 06. 2006. godine iznosila je 10,4 milijarde KM, što je za 8% ili 770 miliona KM više nego na kraju 2005. godine. Vanbilansne rizične stavke iznosile su 1,5 milijardi KM i veće su za 8% ili 110 miliona KM.

Ukupna aktiva sa vanbilansnim stavkama (aktiva)¹⁶ iznosila je 12 milijardi KM i za 8% je veća u odnosu na kraj 2005. godine.

Tabela 18 : Aktiva, vanbilansne stavke i potencijalni kreditni gubici

-u 000 KM-

O P I S	IZNOS (u 000 KM)						INDEX	
	31.12.2004.	Strukt. %	31.12.2005.	Strukt. %	30.06.2006.	Strukt. %	4:2	6:4
1.	2	3	4	5	6	7	8	9
Kreditni	4.208.295	53,5	5.326.900	55,2	5.899.008	56,6	127	111
Kamate	29.856	0,4	37.531	0,4	34.911	0,3	126	93
Dospjela potraživanja	209.218	2,7	214.045	2,2	244.058	2,3	102	114
Potraživanja po plać. garancijama	5.026	0,1	4.132	0,0	3.836	0,0	82	93
Ostali plasmani	40.811	0,4	23.950	0,2	25.133	0,2	59	105
Ostala aktiva	3.378.320	42,9	4.050.650	42,0	4.219.797	40,6	120	104
UKUPNA AKTIVA	7.871.526	100,0	9.657.208	100,0	10.426.743	100,0	123	108
VANBILANS	1.046.809		1.391.183		1.501.279		133	108
AKTIVA S VANBILANSOM	8.918.335		11.048.391		11.928.022		124	108
RIZIČNA AKTIVA S VANBILANSOM	5.762.704		7.091.338		7.872.751		123	111
Opći kreditni rizik i Potencijalni kreditni gubici	282.412		313.873		330.633		111	105
Već formirane opće i posebne rezerve za kreditne gubitke	285.090		314.175		331.970		110	106

Nerizične stavke iznose 4,1 milijardu KM ili 40% ukupne aktive sa vanbilansom i za 4,1 procentni poen su veće u odnosu na kraj 2005.godine, što je najvećim dijelom rezultat porasta novčanih sredstava. S druge strane, rizična aktiva s vanbilasom iznosi 7,9 milijardi KM i u prvoj polovini 2006. godine povećana je za 781 milion KM ili 11%.

Rast kreditnih plasmana od 11% ili 602 miliona KM uticao je na promjenu strukture aktive (povećanje učešća kreditnih plasmana sa 59,1% na 60,7%), dok je učešće novčanih sredstava smanjeno sa 37,7% na 36,4%. Dospjela potraživanja porasla su za 14%, a njihovo učešće u strukturi aktive sa 2,2% na 2,3%.

Analitički podaci po bankama pokazuju da je kod sedam banaka (pet pod privremenom upravom) došlo do smanjenja kreditnih plasmana. Kod osam banaka stopa rasta kreditnih plasmana iznosila je između 4% i 10%, dok je kod sedam banaka ostvaren porast između 10% i 21%.

¹⁵ Izvor podataka : Izvještaj o klasifikaciji aktive bilansa i vanbilansnih stavki banaka.

¹⁶ Aktiva definisana članom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka.

Četiri najveće banke u F BiH povećale su kreditne plasmane za 473 miliona KM što je 79% ukupnog povećanja na nivou bankarskog sektora, a njihovo učešće u ukupnim kreditima poraslo je sa 70,5% na 71,3%.

Iz analize sektorske strukture kredita može se zaključiti da su najveće povećanje u iznosu od 332 miliona KM ili 12% imali plasmani dati stanovništvu, što je dovelo do povećanja učešća sa 50,2% na 50,8%. Plasmani privatnim preduzećima povećani su za 11% ili 269 miliona KM, ali sa gotovo istim učešćem od 44,2%. Prema dostavljenim podacima od banaka, sa stanjem 30. 06. 2006. godine s aspekta strukture kredita stanovništvu po namjeni, najveće učešće od cca 71% su krediti odobreni za finansiranje potrošnih dobara¹⁷, na stambene kredite se odnosi 24%, a sa preostalih 5% kreditirani su mali zanati i mali biznis i poljoprivreda.

U ostalim sektorima zabilježene su manje promjene u nominalnom i relativnom iznosu.

Četiri najveće banke u sistemu plasirale su stanovništvu 74% ukupnih kredita datih ovom sektoru, dok isti pokazatelj za sektor privatnih preduzeća iznosi 71%, što je povećanje od dva procentna poena u odnosu na kraj 2005. godine.

Promjena učešća pojedinih sektora u ukupnoj strukturi kredita data je u sljedećoj tabeli:

Tabela 19 : *Sektorska struktura kredita*

-u 000 KM-

SEKTORI	31.12.2004.		31.12.2005.		30.06.2006.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	31.810	0,7	35.513	0,6	33.196	0,5	112	93
Javna preduzeća	203.698	4,6	188.143	3,4	173.764	2,8	92	92
Privatna preduzeća i društ.	1.933.595	43,7	2.446.358	44,1	2.715.535	44,2	127	111
Neprofitne organizacije	3.619	0,1	9.276	0,2	14.770	0,2	256	159
Bankarske institucije	34.082	0,8	33.123	0,5	31.297	0,5	97	94
Gradani	2.139.699	48,4	2.784.053	50,2	3.116.252	50,8	130	112
Ostalo	76.036	1,7	48.611	1,0	62.088	1,0	64	128
UKUPNO	4.422.539	100,0	5.545.077	100,0	6.146.902	100,0	125	111

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihov kvalitet predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja. Ocjena kvaliteta aktive je ustvari ocjena izloženosti kreditnom riziku plasmana banke, odnosno identificiranje potencijalnih kreditnih gubitaka koji se priznaju kao troškovi rezervi za kreditne gubitke.

Kvalitet aktive i vanbilansnih rizičnih stavki, opći kreditni rizik, potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije¹⁸ i vanbilansne stavke dati su u sljedećoj tabeli:

¹⁷ Uključeno kartično poslovanje.

¹⁸ U skladu sa članom 22. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banke su dužne da formiraju i kontinuirano održavaju rezerve za OKR i PKG u sljedećim procentima po kategorijama : A 2%, B 5% do 15%, C 16% do 40%, D 41% do 60% i E 100%.

Tabela 20 : Klasifikacija aktive, opći kreditni rizik (OKR), potencijalni kreditni gubici(PKG) i vanbilansne stavke (otpisana aktiva i suspendirana kamata)

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)									INDEKS	
	31.12.2004.			31.12.2005.			30.06.2006.			5/2	8/5
	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	7.880.830	88,4	94.501	9.900.420	89,6	118.864	10.610.474	88,9	131.102	126	107
B	730.737	8,2	53.633	831.403	7,5	62.512	1.012.768	8,5	74.657	114	122
C	143.586	1,6	42.104	157.310	1,4	41.915	152.782	1,3	38.777	110	97
D	162.299	1,8	91.294	159.224	1,5	90.551	151.960	1,3	86.074	98	95
E	883	0,0	880	34	0,0	31	38	0,0	23	4	112
UKUPNO	8.918.335	100,0	282.412	11.048.391	100,0	313.873	11.928.022	100,0	330.633	124	108
VANBILANSNA EVIDENCIJA											
E	343.472	83,3		385.366	87,6		386.394	88,5		112	100
Susp. kamata	68.680	16,7		54.420	12,4		50.164	11,5		79	92
UKUPNO	412.152	100,0		439.786	100,0		436.558	100,0		107	99

Ako se analizira kvalitet aktive sa vanbilansnim rizičnim stavkama uočava se povećanje klasifikovane aktive (B-E) za 15% ili 170 miliona KM, što je rezultat povećanja aktive s posebnom napomenom (B kategorija) za 22% ili 181 milion KM. Nekvalitetna aktiva (C-E) je manja za 4% ili 12 miliona KM. Dalja analiza analitičkih podataka po sektorima temelji se na pokazateljima kvaliteta kredita datih za dva najznačajnija sektora: privatnim preduzećima i stanovništvu. Dva navedena pokazatelja za ove sektore se značajno razlikuju i ukazuju na postojanje veće izloženosti kreditnom riziku, a time i potencijalnim kreditnim gubicima kod kredita datim pravnim licima, uz lagani trend pogoršanja ovih parametara. Sa 30. 06. 2006. godine od ukupnih kredita odobrenih pravnim licima 1.138 miliona KM ili 37,6% je klasificirano u kategorije B do E (na kraju 2005. godine 35,5%), dok kod kredita stanovništvu iznosi 179 miliona ili 5,6% (31. 12. 2005. godine 6%). Pogoršanje kvaliteta kredita pravnim licima je rezultat rasta kredita u B kategoriji za 172 miliona ili 23%, jer je nekvalitetna aktiva kod kredita pravnim licima smanjena za 6% i sa 30. 06. 2006.godine iznosi 223 miliona KM ili 7,3% od ukupnih kredita odobrenih ovom sektoru. Nekvalitetna aktiva kod kredita stanovništvu iznosi 79 miliona KM ili 2,5% od ukupnih kredita odobrenih stanovništvu.

Takođe značajan indikator kvaliteta aktive je i učešće klasifikovane aktive u rizičnoj aktivi. Ovaj koeficijent je sa 30. 06. 2006. godine iznosio 16,7% i u odnosu na kraj 2005. godine lošiji je za 0,5 procentnih poena, što je posljedica bržeg rasta klasifikovane aktive (15%) od rasta rizične aktive (11%).

Ako se analizira odnos i trend samo nekvalitetne aktive i rizične aktive, sa 30. 06. 2006. godine ovaj koeficijent je iznosio 3,9% i bolji je za 0,6 procentnih poena u odnosu na kraj 2005. godine.

U prvoj polovini 2006. godini banke su isknjižile iz bilansa u vanbilans, odnosno otpisale potraživanja u iznosu od 35,3 miliona KM i suspendovane kamate u iznosu od 13,3 miliona KM. U istom periodu izvršen je trajni otpis stavki aktive u iznosu od 12,8 miliona KM i suspendovane kamate 10,5 miliona KM. Banke su uspjele u istom periodu da naplate ranije otpisanu aktivu u iznosu od 21,7 miliona KM i 6,8 miliona KM suspendovane kamate, što se pozitivno odrazilo na njihovu profitabilnost.

Na kraju prve polovine 2006. godine saldo otpisane aktive iznosio je 386 miliona KM što je skoro isti iznos kao na kraju 2005. godine, dok je saldo suspendovane kamate iznosio 50 miliona KM, što je za 8% ili četiri miliona KM manje u odnosu na kraj 2005. godine.

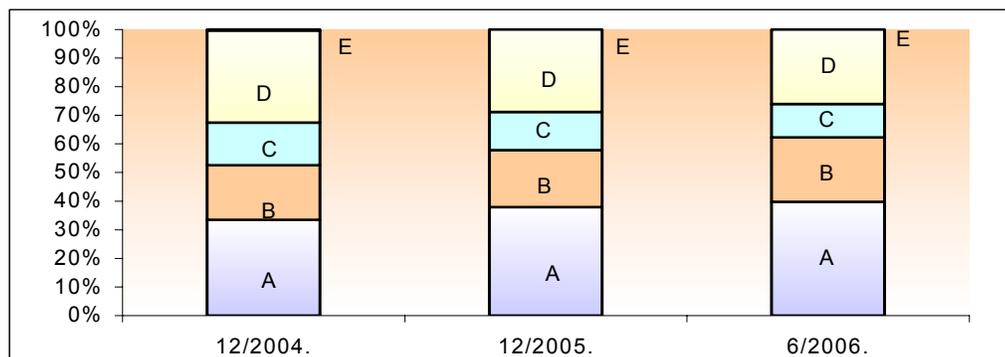
Od ukupno otpisane aktive na otpisanu aktivu po kreditima datim stanovništvu odnosi se 47 miliona KM ili 12%, a na suspendovanu kamatu 6,5 miliona KM ili 12,9%.

Nivo općeg kreditnog rizika i procjenjenih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih u skladu sa kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na nivou bankarskog sektora dati su u sljedećoj tabeli i grafikonu.

Tabela 21 : *Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka*

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u%)						INDEKS	
	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.		4/2	6/4		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	94.501	33,5	118.884	37,9	131.102	39,7	126	110
B	53.633	19,0	62.517	19,9	74.657	22,6	117	119
C	42.104	14,9	41.954	13,4	38.777	11,7	100	93
D	91.294	32,3	90.465	28,8	86.074	26,0	99	95
E	880	0,3	31	0,0	23	0,0	4	74
UKUPNO	282.412	100,0	313.851	100,0	330.633	100,0	111	105

Grafikon 13 : *Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka*

Prema izvještajima, banke su formirale rezerve za kreditne gubitke u skladu s propisima i visinom procijenjenog kreditnog rizika.

Analizirajući nivo formiranih rezervi ukupno i po kategorijama klasifikacije, u odnosu na kraj 2005. godine, rezerve za opći kreditni rizik i potencijalne kreditne gubitke veće su za 6% i iznosile su 331 milion KM, odnosno 4,2 % rizične aktive sa vanbilansom. Na kraju prve polovine 2006. godine banke su prosječno za B kategoriju imale izdvojene rezerve po stopi od 7,4%, za C kategoriju 25,4%, D kategoriju 57,3% i E 100%, što se može ocijeniti zadovoljavajućim.

Analiza kvaliteta aktive, odnosno kreditnog portfelja pojedinačnih banaka, kao i on site kontrole u samim bankama, ukazuju da je još uvijek dominantni rizik kod većine banaka kreditni rizik, odnosno postojanje problematičnih kredita odobrenih pravnim licima (preduzećima).

FBA je bankama koje imaju loš kvalitet aktive naložila korektivne mjere u smislu izrade operativnog programa koji moraju sadržavati plan aktivnosti na poboljšanju postojećih praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno kvaliteta aktive, smanjenje postojećih koncentracija, te rješavanje problema nekvalitetne aktive i sprječavanje njenog daljeg pogoršanja. Izvršavanje naloga FBA se kontrinuirano nadzire kroz postkontrolni postupak na osnovu izvještaja i ostale dokumentacije dostavljene od strane banaka, kao i on site kontrolom u cilju provjere iste.

Transakcije s povezanim licima

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban značaj ima rizik vezan za transakcije s licima povezanim sa bankom.

FBA je, u skladu sa Bazelskim standardima, uspostavila određene opreznosne principe i zahtjeve vezane za transakcije s licima povezanim s bankom¹⁹, što je regulisano Odlukom o minimalnim standardima za poslovanje banaka s licima povezanim s bankom, u kojoj su propisani uslovi i način poslovanja banaka s povezanim licima. Na osnovu te Odluke i Zakona o bankama Nadzorni odbor banke, a na prijedlog direktora, dužan je da donese posebne politike banke za poslovanje s povezanim licima i da prati njihovu primjenu.

Odlukama FBA propisan je i poseban set izvještaja koji obuhvataju transakcije s jednim dijelom povezanih lica, i to kredite i potencijalne i preuzete vanbilansne obaveze (garancije, akreditivi, preuzete kreditne obaveze) kao najčešći i najrizičniji vid transakcija između banaka i povezanih lica. Set propisanih izvještaja uključuje podatke o kreditima datim sljedećim kategorijama povezanih lica:

- dioničarima banke s više od 5% glasačkih prava,
- članovima Nadzornog odbora i višeg rukovodstva banke i
- subsidijarnim licima i drugim preduzećima kapitalno povezanim s bankom.

Tabela 22: *Transakcije s povezanim licima*

-000 KM-

Opis	DATI KREDITI			INDEKS	
	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Dioničarima sa više od 5% glasačkih prava, subs.i drugim kapitalno povezanim pred.	40.084	28.520	23.950	71	84
Članovima Nadzornog odbora	141	101	40	72	54
Upravi banke i uposlenim radnicima	2.392	2.663	2.108	111	79
UKUPNO	42.617	31.284	26.098	73	83
Potencijalne i preuzete vanbil.obaveze	3.235	911	727	28	80

Iz tih razloga FBA posebnu pažnju (pri on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka sa povezanim licima. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uočenih propusta u određenim rokovima i pokreću prekršajne postupke, a sastavni dio tih aktivnosti je i praćenje i nadzor provođenja datih naloga. To se pozitivno odrazilo na ovaj segment poslovanja, jer je u bankama značajno poboljšan kvalitet upravljanja ovim rizikom, obim transakcija s povezanim licima ima opadajući trend, a time i izloženost riziku prema ovim licima.

¹⁹ Član 39.stav 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o bankama definiše pojam "lica povezana s bankom", gdje više nisu uključeni uposleni radnici.

2.2. Profitabilnost

Prema podacima iz bilansa uspjeha, banke u Federaciji BiH u prvoj polovini 2006. godine ostvarile su pozitivan finansijski rezultat-dobit u iznosu od 44,8 miliona KM, što je za 32% više nego u istom periodu 2005. godine, odnosno 77% ostvarene dobiti u 2005. godini.

Pozitivan finansijski rezultat od 53,2 miliona KM ostvarilo je 15 banaka što je za 33,6% ili 13,4 miliona KM više nego u istom periodu 2005. godine. Istovremeno gubitak u poslovanju u iznosu od 8,5 miliona KM ostvarilo je devet banaka (četiri državne i pet privatnih) i isti je veći za 42,4% ili 2,5 miliona KM u odnosu na uporedni period 2005. godine.

Detaljniji podaci dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 23: Ostvareni finansijski rezultat: dobit/gubitak

-000 KM-

Datum/Opis	Na nivou sistema		Privatne banke		Državne banke	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
30.06.2004.						
Gubitak	-6.710	8	-6.137	5	-573	3
Dobit	34.840	18	31.335	14	3.505	4
Ukupno	28.130	26	25.198	19	2.932	7
30.06.2005.						
Gubitak	-5.936	6	-5.500	3	-436	3
Dobit	39.830	18	36.969	15	2.861	3
Ukupno	33.894	24	31.469	18	2.425	6
30.06.2006.						
Gubitak	-8.451	9	-5.523	5	-2.928	4
Dobit	53.219	15	51.451	13	1.768	2
Ukupno	44.768	24	45.928	18	-1.160	6

Kao i u ostalim segmentima i u ovom su prisutne koncentracije: od ukupno ostvarene dobiti (53,2 miliona KM) 48,3% ili 25,7 miliona KM se odnosi na dvije najveće banke u sistemu, dok se od ukupnog gubitka (8,5 miliona KM) 37,5% ili 3,2 miliona KM odnosi na jednu privatnu banku. Finansijski rezultat državnih banaka nema značajniji uticaj na ukupnu profitabilnost bankarskog sektora.

Na osnovu analitičkih podataka, kao i parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti (visina ostvarenog finansijskog rezultata-dobit/gubitak i koeficijenta koji se koriste za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja, te drugih parametara vezanih za ocjenu uspješnosti poslovanja) ukupna profitabilnost sistema se poboljšava kao rezultat sveukupnog trenda poboljšanja i stabilizacije bankarskog sektora.

Na nivou sistema ostvaren je ukupan prihod u iznosu od 321,3 miliona KM sa stopom rasta od 15% ili 41,4 miliona KM. U strukturi ukupnog prihoda i dalje raste učešće neto kamatnog prihoda na koji se odnosi 57,2% ukupnog prihoda (u istom periodu 2005.godine 56,5%), dok se učešće operativnih prihoda smanjilo sa 43,5% na 42,8%.

Ukupni prihodi od kamata u ovom periodu u odnosu na isti period prošle godine povećani su za 21,7% i iznose 294,3 miliona KM, dok su istovremeno rashodi po osnovu kamata rasli znatno brže i to za 32,1% i iznose 110,5 miliona KM, tako da je neto kamatni prihod na nivou bankarskog sistema za šest mjeseci 2006. godine imao nešto nižu stopu rasta od 16,2% i iznosio je 183,8 miliona KM.

Istovremeno, niža stopa rasta neto kamatnog prihoda (16,2%) u odnosu na stopu rasta prosječne kamatonosne aktive (22,7%) i prosječnog iznosa kredita (23,5%) rezultat je i kontinuiranog trenda smanjenja kamatnih stopa, a samim tim i kamatne marže, zatim daljeg rasta dugoročnih kredita (26,8%) i povećanjem njihovog učešća u ukupnim kreditima. S druge strane, kamatonosni izvori u 2006. godini također bilježe značajan rast, prosječne kamatonosne obaveze (depoziti i uzeti krediti) ostvarile su rast od 46,6%, zbog čega su i rashodi po osnovu kamata povećani za 32,1%.

Operativni prihodi porasli su za 13,1% u odnosu na isti period prethodne godine, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je za samo 0,7%.

Ukupni nekamatni rashodi veći su za 12,4% ili 30 miliona KM u odnosu na isti period prethodne godine, u okviru kojih su troškovi plata i doprinosa porasli za 12% i troškovi fiksne aktive i režije za 14%, dok je njihovo učešće u strukturi nekamatnih rashoda od 28,0% i 16,3% ostalo nepromijenjeno. Troškovi rezervi za kreditne gubitke su imali sporiji trend rasta od 4,3% i njihovo učešće u strukturi nekamatnih rashoda je smanjeno sa 23,8% na 21,6%. Rast kreditnog rizika i opreznosni standardi zahtijevaju od banaka da i dalje, bez obzira na negativni uticaj na finansijski rezultat, trebaju realno procijenjivati kvalitet aktive i preko troškova formirati i održavati adekvatne rezerve za kreditne gubitke, kao amortizer budućih gubitaka, a u funkciji zaštite kapitala.

Trend i struktura ukupnih prihoda i rashoda daje se u sljedećim tabelama i grafikonima:

Tabela 24 : Struktura ukupnih prihoda

- u 000 KM-

Struktura ukupnih prihoda	30.06.2004.		30.06.2005.		30.06.2006.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Prihodi od kamata i slični prihodi								
Kamatonosni rač. depozita kod depoz.inst.	13.838	4,5	20.426	5,6	28.904	6,7	148	142
Kreditni i poslovi lizinga	172.971	56,4	214.601	59,0	256.716	59,4	124	120
Ostali prihodi od kamata	5.607	1,8	6.787	1,9	8.636	2,0	121	127
UKUPNO	192.416	62,7	241.814	66,5	294.256	68,1	126	122
II Operativni prihodi								
Naknade za izvršene usluge	64.894	21,2	73.699	20,3	81.983	19,0	114	111
Prihodi iz posl. sa devizama	12.031	3,9	13.680	3,8	14.275	3,3	114	104
Ostali operativni prihodi	37.457	12,2	34.349	9,4	41.313	9,6	92	120
UKUPNO	114.382	37,3	121.728	33,5	137.571	31,9	106	113
UKUPNI PRIHODI (I + II)	306.798	100,0	363.542	100,0	431.827	100,0	118	119

Grafikon 14 : Struktura ukupnih prihoda

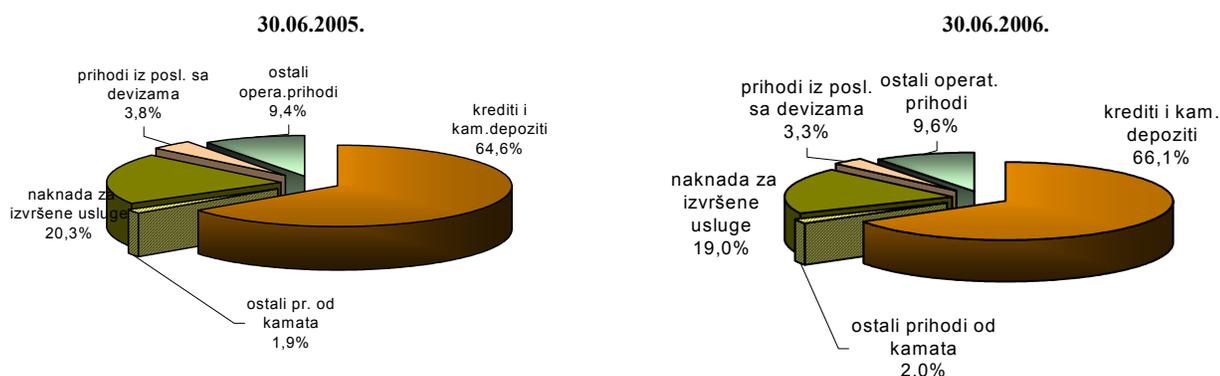
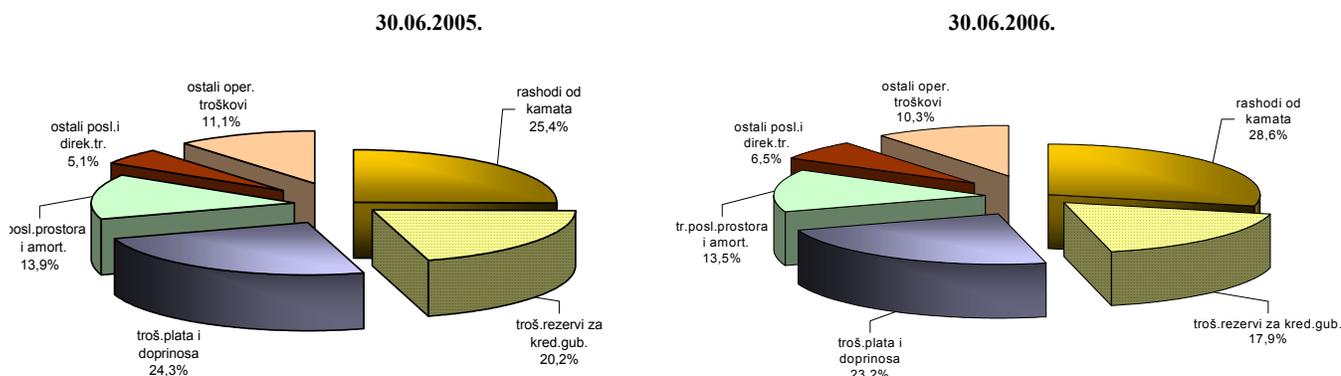

Tabela 25 : Struktura ukupnih rashoda

- u 000 KM-

Struktura ukupnih rashoda	30.06.2004.		30.06.2005.		30.06.2006.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Rashodi od kamata i slični rashodi								
Depoziti	49.979	17,9	63.839	19,4	80.770	20,9	128	127
Obaveze po uzetim kredit. i ostalim pozajm.	11.781	4,2	17.125	5,2	25.182	6,5	146	147
Ostali rashodi od kamata	745	0,3	2.670	0,8	4.537	1,2	343	170
UKUPNO	62.505	22,4	83.634	25,4	110.489	28,6	134	132
II Ukupni nekamatni rashodi								
Troškovi rezervi za opći kred. rizik potencijalne kreditne gubitke	53.147	19,1	66.585	20,2	69.454	17,9	125	104
Troškovi plata i doprinosa	72.360	26,0	80.154	24,3	89.964	23,2	111	112
Troškovi posl.prostora i amortizacija	41.358	14,8	45.882	13,9	52.245	13,5	111	114
Ostali poslovni i direktni troškovi	16.491	5,9	16.654	5,1	25.068	6,5	101	151
Ostali operativni troškovi	32.807	11,8	36.739	11,1	39.839	10,3	112	108
UKUPNO	216.163	77,6	246.014	74,6	276.570	71,4	114	112
UKUPNI RASHODI (I + II)	278.668	100,0	329.648	100,0	387.059	100,0	118	117

Grafikon 15 : Struktura ukupnih rashoda

U sljedećim tabelama dati su najznačajniji koeficijenti²⁰ za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka:

Tabela 26 : Koeficijenti profitabilnost, produktivnosti i efikasnosti po periodima

-u %-

KOEFICIJENTI	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.
Povrat na prosječnu aktivu	0,69	0,72	0,92
Povrat na prosječni ukupni kapital	5,57	6,31	8,47
Povrat na prosječni dionički kapital	6,61	7,81	11,02
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	4,08	4,05	3,76
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	3,41	3,03	2,82
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	7,49	7,08	6,58
Poslovni i direktni rashodi ²¹ /prosječna aktiva	2,20	2,01	1,93
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	4,57	4,28	3,73
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	6,76	6,29	5,66

²⁰ Koeficijenti sa 30.06.2006. godine preračunati su na godišnji nivo.

²¹ U rashode su uključeni troškovi rezervi za potencijalne kreditne gubitke.

Tabela 27 : Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti na dan 30.06. 2006.

-u %-

KOEFIKIJENTI	30.06. 2006.		
	DRŽAVNE BANKE	PRIVATNE BANKE	PROSJEK UFBiH
Povrat na prosječnu aktivu	-0,53	0,98	0,92
Povrat na prosječni ukupni kapital	-1,39	10,31	8,47
Povrat na prosječni dionički kapital	-1,59	13,77	11,02
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	3,00	3,80	3,76
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	4,43	2,74	2,82
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	7,42	6,54	6,58
Poslovni i direktni rashodi/prosječna aktiva	3,57	1,86	1,93
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	4,39	3,70	3,73
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	7,96	5,55	5,66

Analizom osnovnih parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti uočava se da i pored toga što je iznos ostvarene dobiti veći u odnosu na isti period prethodne godine i sa ROAA (povrat na prosječnu aktivu) od 0,92% i ROAE (povrat na prosječni dionički kapital) od 11,02%, ipak produktivnost banaka, mjerena odnosom ukupnog prihoda i prosječne aktive (6,58%), kao i ostvareni neto kamatni i operativni prihod po jedinici prosječne aktive su lošiji zbog, s jedne strane, daljeg znatno bržeg rasta prosječne aktive od ukupnih prihoda (neto kamatni i operativni prihodi), a s druge strane značajnog učešća aktive koja ne ostvaruje prihode.

Svi ključni pokazatelji profitabilnosti analizirani prema kriterijumu vlasništva u bankama, pokazuju da privatne banke posluju rentabilnije, produktivnije i efikasnije, što im osigurava konkurentnu prednost u odnosu na državne banke i ukazuje na nužnost završetka privatizacije preostalih državnih banaka.

Profitabilnost banaka u narednom periodu i dalje će najviše zavisiti od kvaliteta aktive, odnosno izloženosti banke kreditnom riziku, te efikasnog upravljanja operativnim troškovima. Stoga je ključni faktor efikasnosti i profitabilnosti svake banke kvalitet menadžmenta i poslovna politika koju vodi jer se time najdirektnije utiče na njene performanse.

Takođe, u novim tržišnim uslovima banke polako usvajaju novi koncept poslovne politike primjerene tržišno orjentiranom bankarstvu čiji je cilj ostvarivanje što većeg profita, obezbjeđujući pri tome stabilnost banke i adekvatno upravljanje i kontrolu svih rizika kojima je banka izložena u poslovanju, a primarno kreditnog rizika. Međutim, uključivanjem u međunarodno finansijsko poslovanje i tržišta, banke će u budućnosti biti više izložene tržišnim rizicima: kamatnom, deviznom i cjenovnom, kao i riziku zaduživanja, što će zahtijevati dalje jačanje kapitalne osnove ne samo iz internih izvora kroz povećanje zadržane dobiti iz ostvarenog profita nego i iz eksternih izvora, što je istovremeno i preduslov za dalju ekspanziju i rast banaka.

2.3. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz kreditni rizik, jedno od najsloženijih i najvažnijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je permanentna obaveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na finansijskom tržištu. Takođe, to je jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sistem u svakoj zemlji.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti propisani su minimalni standardi koje je banka dužna da osigura i održava u procesu upravljanja ovim rizikom,

odnosno minimalni standardi za kreiranje i provođenje politike likvidnosti koja osigurava sposobnost banke da potpuno i bez odlaganja izvršava svoje obaveze na dan dospijea.

Navedeni propis predstavlja okvir za upravljanje rizikom likvidnosti i sadrži kvalitativne i kvantitativne odredbe i zahtjeve prema bankama. Propisani su limiti koje banke trebaju ispunjavati vezano za prosječni dekadni minimum i dnevni minimum novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore, kao i minimalni limiti ročne usklađenosti dospijea instrumenata finansijske aktive i obaveza do 180 dana.

Na osnovu dostavljenog seta izvještaja koji se odnose na segment likvidnosti, te svih ostalih relevantnih podataka iz drugih izvještaja, kao i ocjene u on site kontrolama adekvatnosti pozicije likvidnosti banaka i praksi banke u upravljanju izvorima sredstava u odnosu na njen rizik, analizira se izloženost riziku likvidnosti i likvidnosna pozicija banaka pojedinačno i ukupnog bankarskog sistema.

U posljednje tri godine, po nalogu FBA, banke u Federaciji BiH provele su intenzivne aktivnosti na poboljšanju ročne usklađenosti finansijske aktive i obaveza, koja je bila značajno narušena u periodu koji je prethodio, a iz razloga kreditne ekspanzije i to dugoročnih kredita, finansiranih iz izvora (najviše depozita) koji nisu bili adekvatne ročnosti. Provedene aktivnosti i mjere pozitivno su se odrazile na smanjenje debalansa u ročnim profilima stavki aktive i obaveza i postizanje usklađenosti u okviru propisanih limita.

U strukturi izvora finansiranja banaka u Federaciji BiH najveće učešće od 72,7% imaju depoziti, dok se u zadnje tri godine povećava učešće uzetih kredita (sa 30. 06. 2006. godine iznosi 12,9%), koji su sa dužim periodima ročnosti i predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročne plasmane, a značajno su doprinijeli ročnom usklađivanju dospijea stavki aktive i obaveza.

S druge strane, ročna struktura depozita je znatno nepovoljnija, iako je već duži period prisutan trend poboljšanja. Rizik likvidnosti je u uskoj korelaciji s drugim rizicima, a u ovom slučaju se negativno efektira na profitabilnost banaka.

Tabela 28 : Ročna struktura depozita

- u 000 KM-

DEPOZITI	31.12.2004.		31.12.2005.		30.06.2006.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Štednja i dep. po viđenju	2.663.053	47,5	3.264.937	47,5	3.560.138	48,3	123	109
Do 3 mjeseca	389.395	7,0	408.679	6,0	351.694	4,8	105	86
Do 1 godine	490.685	8,8	541.832	7,9	598.090	8,1	110	110
1. Ukupno kratkoročni	3.543.133	63,3	4.215.448	61,4	4.509.922	61,2	119	107
Do 3 godine	1.367.882	24,4	1.709.665	24,9	1.932.170	26,2	125	113
Preko 3 godine	691.223	12,3	938.935	13,7	923.992	12,6	136	98
2. Ukupno dugoročni	2.059.105	36,7	2.648.600	38,6	2.856.162	38,8	129	108
UKUPNO (1 + 2)	5.602.238	100,0	6.864.048	100	7.366.084	100	123	107

Analizirajući ročnu strukturu depozita prema dvije osnovne grupe, u odnosu na 2005. godinu, evidentan je nešto brži rast dugoročnih depozita (8% ili 208 miliona KM) u odnosu na kratkoročne (7% ili 294 miliona KM), što je rezultat povećanja oročenih depozita do tri godine (13% ili 223 miliona KM), ali i smanjenja oročenih depozita do tri mjeseca (14% ili 57 miliona KM).

U kratkoročnim depozitima najveći nominalni rast u odnosu na 2005. godinu od 295 miliona KM (stopa rasta 9%) ostvaren je kod depozita po viđenju, u okviru kojih su štedni depoziti

građana nominalno imali najveći rast od 151 miliona KM ili 13% (samo u drugom kvartalu 2006. godine povećani za 109 miliona KM). Depoziti oročeni preko tri mjeseca do jedne godine povećani su za 10% ili 56 miliona KM.

Ostvarena viša stopa rasta dugoročnih depozita (8%) od rasta kratkoročnih (7%) uticala je na povećanje njihovog učešća u ukupnim depozitima sa 38,6% na 38,8%. Treba istaći da je dominantno učešće dugoročnih depozita dva sektora, i to: stanovništva od 44,6% i bankarskih institucija 30,5%, s tim da se na depozite stanovništva odnosi 57,1% depozita oročenih do tri godine, a kod depozita oročenih preko tri godine sredstva sektora bankarskih institucija učestvuju sa 62,8%.

U funkciji planiranja potrebnog nivoa likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala, i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog porfolija je determinisana upravo ročnošću izvora. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana sa funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontrolišu i drže ročne debalanse između izvora i plasmana u okviru propisanih minimalnih limita.

Tabela 29 : *Ročna struktura kredita*

-u 000 KM-

KREDITI	31.12.2004.		31.12.2005.		30.06.2006.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dospjela potraživanja i plaćene vanbil.obaveze	214.244	4,8	218.177	3,9	247.894	4,0	102	114
Kratkoročni krediti	991.183	22,4	1.134.850	20,5	1.282.418	20,9	115	113
Dugoročni krediti	3.217.112	72,8	4.192.050	75,6	4.616.590	75,1	130	110
UKUPNO KREDITI	4.422.539	100,0	5.545.077	100,0	6.146.902	100,0	125	111

U prvoj polovini 2006.godine kratkoročni krediti su imali brži rast (stopa rasta 13%), od dugoročnih (10%), s tim da su dugoročni krediti nominalno povećani za 425 miliona KM (a samo u drugom kvartalu njihov rast iznosi 315 miliona KM), što je uticalo na smanjenje učešća dugoročnih kredita u ukupnim kreditima sa 75,6% na 75,1%. Sektorska analiza po ročnosti pokazuje da se od ukupnih kredita datih stanovništvu 90% odnosi na dugoročne kredite, a kod kredita plasiranih privatnim preduzećima 60%.

Budući da su krediti, kao najznačajnija imovinska kategorija, u odnosu na 2005.godinu imali brži rast (11%) od rasta novčanih sredstava (4%), to se i njihovo učešća u ukupnoj aktivni banaka povećalo sa 59,1% na 60,7%, a novčanih sredstava smanjilo sa 37,7% na 36,4%.

Banke su u 2005. godini redovno ispunjavale obavezu održavanja propisane obavezne rezerve kod Centralne banke BiH. Krajem 2005. godine došlo je do izmjene propisa i povećanja stope obavezne rezerve, koja je od 01. 12. 2005. godine povećana sa 10% na 15%. Putem obavezne rezerve kao značajnog instrumenta monetarne politike, u BiH u uslovima funkcioniranja valutnog odbora i relativno finansijski nerazvijenog tržišta, ostvaruje se primarno monetarni cilj odnosno monetarna kontrola, u smislu zaustavljanja brzog rasta kredita ostvarenog u prethodnim godinama i smanjenja multiplikacije. S druge strane, primjena regulative o deviznom riziku i održavanje valutne usklađenosti s propisanim limitima, utiče takođe značajno na iznos koji banke drže na računu rezervi kod Centralne banke u domaćoj valuti čime se osigurava visoka likvidnost pojedinačno banaka i bankarskog sektora.

Za analizu likvidnosti koristi se više koeficijenata, a pregled najvažnijih daje se u sljedećoj tabeli :

Tabela 30 : Koeficijenti likvidnosti

- u % -

Koeficijenti	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.
1	2	3	4
Likvidna sredstva ²² / ukupna aktiva	37,3	37,8	36,5
Likvidna sredstva / kratkoročne finans.obaveze	60,5	63,9	59,7
Kratkoročne finans.obaveze/ ukupne finans.obaveze	70,4	66,9	68,9
Kreditni / depoziti i uzeti krediti ²³	68,5	69,2	70,9

Iako je u prvoj polovini 2006. godine došlo do manjeg pogoršanja osnovnih pokazatelja likvidnosti, najviše zbog daljeg rasta kreditnih plasmana, ipak se može reći da je pozicija likvidnosti bankarskog sistema u Federaciji BiH dobra, sa zadovoljavajućim učešćem likvidnih sredstava u ukupnoj aktivni i pokrivenošću kratkoročnih obaveza likvidnim sredstvima. Ročna struktura izvora, primarno depozitnog potencijala, kao i ostvareni veći porast kratkoročnih finansijskih obaveza (depozita) uticale su na blago pogoršanje strukturnog pokazatelja učešća kratkoročnih obaveza u ukupnim finansijskim obavezama, iako se to može samo uslovno reći budući da je relevantniji indikator odnos kratkoročnih obaveza i kratkoročnih finansijskih stavki aktive po kriteriju preostalih dospjeća. Posljednji pokazatelj izražen kao odnos kredita i izvora iz kojih su isti finansirani (depoziti i uzeti krediti) takođe je veoma dobar i na nivou je iskustvenog standarda, iako je za 1,7 procentnih poena manji u odnosu na 2005. godinu.

Propisani regulatorni zahtjevi prema bankama su dosta restriktivni, što je i rezultiralo dobrom likvidnošću banaka pojedinačno i ukupnog bankarskog sistema. Sve banke kontinuirano ispunjavaju i to znatno iznad propisanog minimuma, obavezu dekadnog prosjeka od 20% u odnosu na kratkoročne izvore sredstava, i dnevnog minimuma od 10% prema istoj osnovici, što se vidi iz sljedećeg pregleda.

Tabela 31 : Pozicija likvidnosti- dekadni prosjek i dnevni minimum

Opis	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
1. Prosječno dnevno stanje novčanih sredstava	2.502.469	2.687.043	2.922.659	107	109
2. Najniže ukupno dnevno stanje novč.sredst.	2.305.200	2.371.336	2.742.626	103	116
3. Kratkoročni izvori sred.(osnovica za obračun)	3.598.348	4.165.268	4.378.449	116	105
4.Iznos obaveze :					
4.1. dekadni prosjek 20% od iznosa red.br. 3	719.670	833.054	875.690	116	105
4.2. dnevni minimum 10% od iznosa red.br.3	359.835	416.527	437.845	116	105
5.Ispunjenje obaveze : dekadni prosjek					
Višak = red.br.1 – red.br. 4.1.	1.782.799	1.853.989	2.046.969	104	110
6. Ispunjenje obaveze : dnevni minimum					
Višak = red.br.2 – red.br. 4.2.	1.945.365	1.954.809	2.304.781	100	118

Pored navedenog propisanog minimalnog standarda, za analizu pozicije likvidnosti od ključnog značaja je praćenje preostalih dospjeća stavki finansijske aktive i obaveza prema vremenskoj skali, koja je s aspekta propisanih minimalnih limita kreirana na vremenski horizont od 180 dana.

²² Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga finansijska sredstva sa rokom dospjeća manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite.

²³ Iskustveni standardi su: manji od 70%-veoma solidan, 71%-75%-zadovoljavajući, 76%-80%-na granici zadovoljavajućeg, 81%-85%-nedovoljan, preko 85%-kritičan.

Tabela 32 : Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana

Opis	31.12.2004.	31.12.2005.	30.06.2006.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
I. 1-30 dana					
1. Iznos finansijske aktive	3.357.819	4.051.257	4.233.062	121	106
2. iznos finansijskih obaveza	3.121.488	3.668.868	4.037.408	118	105
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	236.331	382.389	195.654	162	111
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	107,6%	110,4%	104,80%		
b) Propisani minimum %	100,0%	100,0%	100,00%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	7,6%	10,4%	4,80%		
II. 1-90 dana					
1. Iznos finansijske aktive	3.723.961	4.559.015	4.688.446	123	104
2. iznos finansijskih obaveza	3.496.272	4.150.956	4.444.319	119	105
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	227.689	408.059	244.127	179	96
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	106,5%	109,8%	105,50%		
b) Propisani minimum %	100,0%	100,0%	100,00%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	6,5%	9,8%	5,50%		
II. 1-180 dana					
1. Iznos finansijske aktive	4.188.159	5.091.381	5.269.283	122	103
2. iznos finansijskih obaveza	3.877.037	4.598.836	4.990.551	119	106
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	311.122	492.545	278.732	158	80
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	108,0%	110,7%	105,60%		
b) Propisani minimum %	95,0%	95,0%	95,00%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	13,0%	15,7%	10,60%		

Dalji porast kredita u 2006. godini kao i ročnost istih, uticalo je na pogoršanje koeficijenata za praćenje ročne usklađenosti po preostalom dospijeću, iako su i dalje iznad propisanih minimalnih standarda. Banke su dužne da uključe propisane minimalne limite za ročnu usklađenost dospijeća stavki aktive i obaveza u svoje politike. Svaka banka treba da kreira i implementira vlastiti interni model upravljanja likvidnošću i strategiju, kao sastavni dio programa za upravljanje rizikom likvidnosti. To znači kontinuirano mjerenje i praćenje neto potreba za izvorima finansiranja, kako bi unaprijed identifikovala mogućnost pojave neto deficita likvidnih sredstava i poduzela pravovremene aktivnosti na osiguranju dodatnih sredstava.

Takođe, banke su dužne usvojiti planove za nepredviđene situacije, sa jasno definisanom strategijom aktivnosti koje će poduzeti u slučaju da pozicija likvidnosti bude ugrožena. Ovo je posebno važno za banke u Federaciji BiH, imajući u vidu da Centralna banka BiH nema ulogu «pozajmljivača u krajnjoj nuždi», ali s druge strane, s obzirom na vlasničku strukturu naših banaka, većina banaka ima pristup finansijskim sredstvima i potporu od strane svojih vlasnika.

Likvidnost bankarskog sistema u Federaciji BiH je, na osnovu svih iznesenih pokazatelja, visoka, što je i rezultat postojeće restriktivne regulative. Kako je ovaj segment poslovanja i nivo izloženosti likvidnosnom riziku u korelaciji s kreditnim rizikom, a imajući u vidu rastući trend i nivo kreditnog rizika, banke će u narednom periodu trebati još više pažnje posvetiti upravljanju rizikom likvidnosti uspostavljanjem i provođenjem politika likvidnosti koje će osigurati izvršenje svih dospjelih obaveza banke na vrijeme, a na osnovu kontinuiranog planiranja budućih likvidnosnih potreba uzimajući u obzir promjene u operativnim, ekonomskim, regulativnim i ostalim uslovima poslovnog okruženja banaka. FBA će, i putem

izvještaja i on site kontrola u bankama, pratiti i nadzirati kako banke upravljaju ovim rizikom i da li postupaju u skladu s usvojenim politikama i programima.

2.4. Devizni rizik-devizna usklađenost aktive i pasive bilansa i vanbilansa

U svom poslovanju banke su izložene značajnim rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilansnim i vanbilansnim stavkama nastalim usljed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i devizni rizik (FX) koji nastaje kao rezultat promjena valutnih kurseva i/ili neusklađenosti nivoa aktive, pasive i vanbilansnih stavki u istoj valuti -individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno sa kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

U cilju osiguranja primjene i provođenja opreznosnih principa kod obavljanja deviznih aktivnosti banaka, te smanjenja uticaja deviznog rizika na njihovu profitabilnost, likvidnost i kapital FBA je donijela Odluku o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka kojom se regulišu minimalni standardi za donošenje i provođenje programa, politika i procedura za preuzimanje, praćenje, kontrolu i upravljanje deviznim rizikom.

Neusklađenost (razlika) između stavki koje se odnose na pojedinu stranu valutu u aktivni i pasivi bilansa i vanbilansu, predstavlja otvorenu deviznu poziciju (duga ili kratka) koja se može kretati samo u granicama minimalnih propisanih ograničenja obračunatih u odnosu na visinu osnovnog kapitala banke.²⁴

U cilju praćenja poštivanja propisanih ograničenja banke dnevno izvještavaju FBA. Na osnovu kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvještaja o deviznoj poziciji banaka, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje FX aktivnosti u okvirima istih. Upravljanje FX rizikom u svakoj banci temelji se na donesenom programu koji uključuje detaljne politike za upravljanje FX rizikom, kao i procedure za praćenje, primjenu, mjerenje i kontrolu FX rizika.

S obzirom da Centralna banka BiH funkcioniše kao valutni odbor i gdje je EURO valuta sidro valutnog odbora, u praksi banke nisu izložene deviznom riziku kada je u pitanju najznačajnija valuta EURO. Međutim, banke su u posljednje dvije godine, po nalogu FBA, poduzele značajne aktivnosti kako bi se uskladile s propisanim ograničenjima i otklonile ogromne valutne debalanse i neusklađenost, i to najviše za EURO. Način usklađivanja i održavanja devizne pozicije u skladu s propisanim limitima, bio je specifičan za svaku pojedinačnu banku i određen najviše bilansnom i valutnom strukturom bančine aktive i obaveza.

Sa 30. 06. 2006. godine na nivou bankarskog sistema u valutnoj strukturi aktive banaka učešće stavki u stranim valutama iznosilo je 25,1% ili 2,55 milijardi KM (na kraju 2005. godine 26,5% ili 2,48 milijardi KM). S druge strane, valutna struktura pasive bitno je drugačija, jer je učešće obaveza u stranoj valuti znatno veće i iznosi 55,1% ili 5,6 milijardi KM (na kraju 2005. godine 55,7% ili 5,2 milijarde KM).

Ako se analizira struktura stranih valuta, u finansijskoj aktivni²⁵ dominantno je učešće EURO sa 80% ili dvije milijarde KM (na kraju 2005. godine 77% ili 1,9 milijardi KM), a u obavezama 90% ili pet milijardi KM (na kraju 2005. godine 89% ili 4,7 milijardi KM).

Međutim, u obračun izloženosti FX riziku mora se uzeti i iznos indeksiranih stavki aktive (kreditni) i obaveza²⁶, koji je posebno značajan u aktivni²⁷. Učešće kredita ugovorenih sa

²⁴ Članom 8. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banke propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EURO najviše do 30% osnovnog kapitala, a za ostale valute do 20%, i deviznu poziciju banke najviše do 30%.

²⁵ Iz obrasca 5-Devizna pozicija : dio finansijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Prema metodologiji, fin. aktiva se iskazuje po neto principu (umanjena za rezerve za kreditne gubitke).

deviznom klauzulom u finansijskoj aktivi iznosi 59% ili 3,6 milijarde KM. Učešće ostalih stavki aktive u EURO iznosi 33% ili dvije milijarde KM, a u ostalim valutama 8,4% (na kraju 2005. godine indeksirani krediti imali su učešće od 56% ili 3,2 milijarde KM, a stavke u EURO 34% ili 1,9 milijardi KM).

Na drugoj strani struktura finansijskih obaveza uslovljava i determinira strukturu stavki finansijske aktive, za svaku valutu pojedinačno. U obavezama najveće učešće od 86% ili pet milijardi imaju stavke u EURO (najviše depoziti) , dok je učešće i iznos indeksiranih obaveza minimalan i iznosi 3,8% ili 220 hiljada KM (na kraju 2005. godine učešće obaveza u EURO bilo je 86% ili 4,7 milijardi KM, a indeksiranih obaveza 3,5% ili 190 hiljada KM).

U sljedećoj tabeli daje se struktura i trend finansijske aktive i obaveza i devizna pozicija za EURO kao najznačajniju valutu²⁸ i ukupno:

Tabela 33 : Devizna usklađenost finansijske aktive i obaveza (EURO i ukupno)
-u milionima KM-

Opis	31.12.2005.				30.06.2006.				INDEX	
	EURO		UKUPNO		EURO		UKUPNO		EURO	UKUPNO
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	6/2	8/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>I. Finansijska aktiva</i>										
1. Novčana sredstva	1.217	23,8	1.706	30,0	1.322	23,5	1.771	28,7	109	104
2. Krediti	598	11,7	653	11,5	616	11,0	662	10,7	103	101
3. Krediti s val. klauzulom	3.198	62,5	3.203	56,3	3.591	63,9	3.620	58,7	112	113
4. Ostalo	105	2,0	124	2,2	94	1,7	116	1,9	90	94
Ukupno (1+2+3+4)	5.118	100,0	5.686	100,0	5.623	100,0	6.169	100,0	110	108
<i>II. Finansijske obaveze</i>										
1. Depoziti	3.447	70,9	3.956	73,1	3.608	69,0	4.138	71,3	105	105
2. Uzeti krediti	1.052	21,7	1.093	20,1	1212	23,2	1250	21,5	115	114
3. Dep. i kred. s val. klauz.	190	3,9	190	3,5	220	4,2	220	3,8	116	116
4. ostalo	170	3,5	176	3,3	192	3,7	198	3,4	113	113
Ukupno (1+2+3+4)	4.859	100,0	5.415	100,0	5.232	100,0	5.806	100,0	108	107
<i>III. Vanbilans</i>										
1. Aktiva	11		13		25		71		227	546
2. Pasiva	196		197		319		321		163	163
<i>IV. Pozicija</i>										
Duga (iznos)	74		86		96		112			
%	8,2%		9,6%		9,8%		11,4%			
Kratka										
%										
Dozvoljena	30%		30%		30%		30%			
Manja od dozvoljene	21,8%		20,4%		20,2%		18,6%			

Posmatrano po bankama i ukupno na nivou bankarskog sistema FBiH može se konstatovati da banke imaju izloženost FX riziku u okviru propisanih ograničenja.

²⁶ U cilju zaštite od promjena deviznog kursa banke ugovaraju određene stavke aktive (kredit) i obaveza s valutnom klauzulom-gotovo sve se vezuju za EURO (propisom je dozvoljena samo dvosmjerna valutna klauzula).

²⁷ Finansijska aktiva koja uključuje stavke u stranoj valuti denominirane u KM i kredite s val. klauzulom.

²⁸ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija.

Sa 30. 06. 2006. godine dugu deviznu poziciju imalo je 20 banaka, a kratku četiri, tako da je na nivou sistema iskazana duga devizna pozicija od 11,4% osnovnog kapitala banaka, što je za 18,6% manje od dozvoljene. Individualna devizna pozicija za EURO iznosila je 9,8% pri čemu su stavke finasijske aktive bile veće od finasijskih obaveza (duga pozicija).

Iako u uslovima funkcioniranja valutnog odbora banke nisu izložene deviznom riziku za najznačajniju valutu EURO, dužne su da se pridržavaju propisanih ograničenja za svaku valutu, kao i za ukupnu deviznu poziciju, te da dnevno upravljaju ovim rizikom u skladu s usvojenim programima, politikama, procedurama i planovima.

III. ZAKLJUČAK

Nakon što je konsolidacija i stabilizacija bankarskog sektora Federacije BiH dostigla zavidan nivo, naredne aktivnosti treba da budu usmjerene na dalji napredak i razvoj sistema. To pretpostavlja neprekidan angažman svih dijelova sistema, zakonodavnih i izvršnih vlasti kako bi se obezbijedilo stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta što bi podsticajno djelovalo na banke i, povratno, na privredu.

Za ostvarenje ovakvih ciljeva neophodno je dalje angažovanje institucija i organa u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH na:

- objedinjavanju i uspostavljanju bankarske supervizije na nivou države;
- okončanju procesa privatizacije državnih banaka, odnosno definitivnom rješavanju njihovog statusa;
- kontinuiranom dograđivanju zakonske regulative za bankarski sektor i finasijski sistem polazeći od Bazelskih principa i Evropskih bankarskih direktiva;
- zaokruživanje i dogradnja regulative za finasijski sektor, koja se odnosi na djelovanje ili status mikrokreditnih organizacija, BOR i Investicijske banke Federacije BiH d.d. Sarajevo, preduzeća koja se bave lizingom itd.;
- ubrzavanju provođenja ekonomskih reformi u realnom sektoru kako bi se dostigao nivo ostvaren u monetarnom i bankarskom sektoru;
- ubrzavanju uspostavljanja posebnih sudskih odjela za privredu;
- uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga;
- donošenju zakona o zaštiti povjerilaca i veće i konkretne odgovornosti dužnika
- donošenju zakona ili poboljšanju postojećih zakonskih propisa kojim se uređuje oblast sigurnosti i zaštite novca u banci i transportu.

Agencija za bankarstvo FBiH u narednom periodu će:

- nastaviti kontinuiran nadzor banaka off-site i on-site kontrolama, sa težištem na ograničenim-ciljanim kontrolama dominantnih rizičnih segmenata bančinog poslovanja, što će doprinijeti da supervizija bude frekventnija i efikasnija;
- nastaviti sistematsko praćenje aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i unaprijeđivati saradnju sa drugim nadzornim i kontrolnim institucijama;
- okončati procese preostalih privremenih uprava na osnovu Zaključka Upravnog odbora FBA od 29. 03. 2006. godine i ubrzati postupke likvidacije;
- kao i do sada, insistirati na kapitalnom jačanju banaka, posebno onih koje bilježe nadprosječan rast aktive;
- nastaviti kontinuirano nadzirati banke u kojima je koncentrisan veliki iznos štednje i drugih depozita, a u cilju zaštite deponenata;

- podzakonskim aktima obavezati banke na uspostavljanje i provođenje efikasne zaštite novca u banci i transportu, a što će FBA pratiti i nadzirati u kontrolama u bankama;
- raditi, kao i do sada, na dogradnji podzakonske regulative iz domena ovlaštenja FBA; polazeći od Bazelskih principa i uvažavajući Evropske direktive kao dio priprema za priključivanje BiH Evropskoj uniji;
- nastaviti permanentnu edukaciju i stručno osposobljavanje sopstvenih kadrova;
- održati kontinuitet kontrole platnog prometa;
- kontinuirano operativno osposobljavanje novog informacionog sistema koji će omogućiti rano upozoravanje i preventivno djelovanje u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka;
- unaprijediti saradnju sa Udruženjem banaka;
- uspostavljati i širiti saradnju sa supervizorskim autoritetima u zemljama iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru FBIH;
- organizovati savjetovanja i pružati stručnu pomoć u primjeni zakonske i podzakonske regulative za bankarstvo, itd.

Kao najbitniji dio sistema, banke bi trebale koncentrisati aktivnosti na:

- daljnje kapitalno jačanje, srazmjerno rastu aktive i rizika;
- poboljšavanje kvaliteta aktive;
- jačanje internih kontrola i uspostavu internih revizija koje će biti potpuno neovisne u radu;
- dalji razvoj kartičarskog poslovanja i elektronskog bankarstva i uvođenju drugih, novih proizvoda i usluga;
- razvijanje procedura za kontrolu i unaprijeđivanje informacionih tehnologija,
- kadrovsko jačanje i stručno osposobljavanje;
- zadržavanje kontinuiteta u sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma dosljednom primjenom usvojenih politika i procedura;
- u skladu s popisima, donošenje, uspostavljanje i provođenje internih akata koja uključuju odgovarajuće procedure vezane za sigurnost i zaštitu novca u banci i transportu;
- unaprijeđivanje rada Udruženja banaka;
- formiranje jedinstvenog registra neurednih dužnika-pravnih i fizičkih lica, na nivou Federacije putem Udruženja banaka, koji će osiguravati podatke bankama u cilju smanjenja kreditnog rizika;
- redovno i ažurno dostavljanje podataka Centralnom registru kredita i Jedinstvenom Centralnom registru računa kod Centralne banke BiH, te korištenje podataka iz registara za svoje potrebe.